

Ungas framtidstro vacklar – vilka åtgärder behövs nu?

Publikationstillfälle för Undervisnings- och
kulturministeriets expertgrupps slutrapport

Kaija Appelqvist-Schmidlechner, Henni Axelin, Jenni Helenius,
Markku Jahnukainen, Jenni Kallio, Tomi Kiilakoski, Anni Kiiski, Riikka Kivinen,
Marjo Kurki, Jenni Palomäki, Panu Pihkala, Sanna Puura, Otto Tähkäpää

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2026:19

Ungas framtidstro vacklar – vilka åtgärder behövs nu?

Publikationstillfälle för Undervisnings- och kulturministeriets expertgrupps slutrapport

Kaija Appelqvist-Schmidlechner, Henni Axelin, Jenni Helenius,
Markku Jahnukainen, Jenni Kallio, Tomi Kiilakoski, Anni Kiiski,
Riikka Kivinen, Marjo Kurki, Jenni Palomäki, Panu Pihkala,
Sanna Puura, Otto Tähkäpää

Undervisnings- och kulturministeriet Helsingfors 2026

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Undervisnings- och kulturministeriet
CC BY-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-415-110-8
ISSN pdf: 1799-0351

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Helsinki 2026 Finland

Ungas framtidstro vacklar – vilka åtgärder behövs nu? Publikationstillfälle för Undervisnings- och kulturministeriets expertgrupps slutrapport

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2026:19	Tema	Ungdom
Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Författare	Kaija Appelqvist-Schmidlechner, Henni Axelin, Jenni Helenius, Markku Jahnukainen, Jenni Kallio, Tomi Kiilakoski, Anni Kiiski, Riikka Kivinen, Marjo Kurki, Jenni Palomäki, Panu Pihkala, Sanna Puura, Otto Tähkäpää	
Språk	Sidantal	65

Referat

Studier från de senaste åren visar att ungas framtidstro har börjat minska i Finland och andra nordiska länder. Försvagad framtidstro är en samhälls- och individrelaterad fråga som påverkar ungas möjligheter att leva ett gott liv och känna sig delaktiga i samhället. Därför tillsatte undervisnings- och kulturministeriet en expertgrupp dit åtta forskare från olika discipliner kallades. Resultaten av gruppens arbete redovisas i denna rapport.

Utifrån expertisen skapades en helhetsbild av orsakerna till och följderna av att ungas framtidstro har försvagats. Unga, organisationer och andra aktörer på ungdomsområdet hördes i syfte att kartlägga erfarenheter och därtill utreddes hur traditionella och sociala medier påverkar ungas framtidsbilder.

Enligt arbetsgruppen är ungas tro på framtiden försvagad av globala fenomen och kriser samt förändringar i samhällets strukturer som genererar tryck och bristande framtidsutsikter hos unga. Individcentrering och upplevelse av intergenerationell orättvisa minskar tron på framtiden. I den avspeglas också hur man talar om unga och framtiden i den offentliga debatten.

För att lösa dessa utmaningar ges 36 åtgärdsrekommendationer. De är uppdelade i åtta huvudrekommendationer: förändring av samtalskulturen, långsiktigt beslutsfattande, förstärkning av ungas delaktighet och gemenskapskänsla, trygga vardagsmiljöer, likvärdiga utbildningsmöjligheter, garanterade resurser för ekonomisk trygghet och mentalvårdstjänster.

Nyckelord ungdomspolitik, ungas ställning, framtidsförväntningar, ungdom, rapporter

ISBN PDF	978-952-415-110-8	ISSN PDF	1799-0351
Ärendenummer	VN/6521/2025	Projektnummer	OKM019:00/2025

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-110-8>

Nuorten tulevaisuususko horjuu - millaisia toimia nyt tarvitaan? Opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaryhmän loppuraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2026:19
Julkaisija Opetus- ja kulttuuriministeriö

Teema

Nuoriso

Tekijä/t Kaija Appelqvist-Schmidlechner, Henni Axelin, Jenni Helenius, Markku Jahnukainen, Jenni Kallio, Tomi Kiilakoski, Anni Kiiski, Riikka Kivinen, Marjo Kurki, Jenni Palomäki, Panu Pihkala, Sanna Puura, Otto Tähkäpää

Kieli

Ruotsi

Sivumäärä

65

Tiivistelmä

Viime vuosien aikana tutkimuksissa on havaittu nuorten tulevaisuususkon kääntyneen laskuun Suomessa ja muissa Pohjoismaissa. Tulevaisuususkon heikkeneminen on yhteiskunnan ja yksilön kysymys, joka vaikuttaa nuorten mahdollisuuksiin elää hyvää elämää ja toimia osana yhteisöjä. Tämän vuoksi opetus- ja kulttuuriministeriö asetti asiantuntijaryhmän, jonka työn tulokset esitetään tässä raportissa.

Ryhmään kutsuttiin kahdeksan eri alojen tutkijaa, joiden asiantuntemuksen pohjalta muodostettiin kokonaiskuva nuorten tulevaisuususkon heikkenemisen syistä ja seurauksista. Nuorten, järjestöjen sekä muiden nuorisoalan toimijoiden kokemuksia kartoitettiin kuulemisilla, ja lisäksi selvitettiin perinteisen ja sosiaalisen median vaikutuksia nuorten tulevaisuuskuviin.

Työryhmän mukaan nuorten uskoa tulevaan ovat heikentäneet globaalit ilmiöt ja kriisit sekä yhteiskunnan rakenteissa tapahtuneet muutokset, jotka tuottavat nuorille paineita ja näköalattomuutta. Yksilökeskeisyys ja kokemukset sukupolvien välisestä epäoikeudenmukaisuudesta vähentävät uskoa tulevaisuuteen. Siihen heijastuu myös tavat, joilla nuorista ja tulevaisuudesta julkisesti keskustellaan.

Ratkaisuna näihin haasteisiin työryhmä esittää 36 toimenpidesuosituksen. Ne jakautuvat kahdeksaan pääsuositukseen: yhteiskunnallisen keskustelukulttuurin muuttaminen, päätöksenteon pitkäjänteisyys, nuorten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen, arkiympäristöjen turvallisuus, yhdenvertaiset koulutusmahdollisuudet, taloudellisen turvan ja mielenterveyspalveluiden resurssien takaaminen.

Asiasanat nuorisopolitiikka, nuorten asema, tulevaisuudenodotukset, nuoruus, raportit

ISBN PDF 978-952-415-110-8

Asianumero VN/6521/2025

ISSN PDF

1799-0351

Hankenumero

OKM019:00/2025

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-110-8>

Young People's Faith in the Future Is Declining – What Actions Are Needed Now? Final Report of the Expert Group of the Ministry of Education and Culture

---

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2026:19	Subject	Youth
Publisher	Ministry of Education and Culture	
Author(s)	Kaija Appelqvist-Schmidlechner, Henni Axelin, Jenni Helenius, Markku Jahnukainen, Jenni Kallio, Tomi Kiilakoski, Anni Kiiski, Riikka Kivinen, Marjo Kurki, Jenni Palomäki, Panu Pihkala, Sanna Puura, Otto Tähkäpää	
Language	Swedish	Pages 65

Abstract

In recent years, studies have shown that young people's faith in the future has declined in Finland and in other Nordic countries. This weakening belief concerns both society and the individual, affecting young people's opportunities to lead a good life and to participate in their communities. In response, the Ministry of Education and Culture appointed an expert group to examine the issue. The findings are presented in this report.

Eight researchers from different fields were invited to join the expert group. Drawing on their expertise, the group formed an overall picture of the causes and consequences of the decline in young people's trust in the future. The experiences of young people, organisations and other actors in the youth sector were explored through consultations. The impacts of traditional and social media on young people's perceptions of the future were also assessed.

According to the working group, young people's faith in the future has deteriorated as a result of global phenomena and crises, and due to changes in societal structures that create pressures and limit prospects for young people. Individualism and experiences of intergenerational injustice further erode hope for the future. The situation is also influenced by the way public discussion addresses young people and the future.

To respond to these challenges, the working group proposes 36 recommendations for measures to be taken forward. These are grouped into eight main themes: changing the culture of public discourse, strengthening long-term decision-making, promoting the inclusion and sense of community of young people, ensuring safety in everyday environments, securing equal opportunities in education, guaranteeing financial security, and providing adequate resources for mental health services.

Keywords youth policy, status of the youth, future expectations, youth, report

---

ISBN PDF	978-952-415-110-8	ISSN PDF	1799-0351
Reference number	VN/6521/2025	Project number	OKM019:00/2025

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-110-8>

Innehåll

1	Inledning	7
2	Ungas framtidstro i Finland och internationellt	9
2.1	Ungas framtidstro underbygger samhällets mål	9
2.2	Framtidstron försvagas även i övriga Norden.....	10
2.3	Dimensioner av framtidstro	11
3	Expertgruppens arbete: uppgift att utreda faktorer bakom framtidstron och sätt att stötta den.	14
3.1	Uppdrag och sammansättning	14
3.2	Arbetets gång.....	15
3.3	Höranden	16
4	Ungas framtidstro i ljuset av forskningen	19
4.1	Globala fenomen	19
4.2	Välfärdsstatens förändringar och tjänster	23
4.3	Tryck på unga.....	29
4.4	Tonen i framtidsretoriken	34
5	Åtgärdsrekommendationer	39
5.1	Skapa en trygg, respektfull och lösningscentrerad samtalskultur i samhället.....	40
5.2	Utveckla beslutsfattandet till att långsiktigt främja ungas välbefinnande och rättvisa mellan generationer.....	41
5.3	Stärk ungas delaktighet och framtidstro i klimat- och miljöåtgärderna	43
5.4	Utöka ungas möjligheter att delta och stärk gemenskaps känslan.....	44
5.5	Bygg en trygg vardagsmiljö för unga	45
5.6	Garantera unga likvärdiga möjligheter till utbildning och skapa en mindre pressad ungdomstid	46
5.7	Stärk ungas ekonomiska trygghet och underlätta övergångarna till arbetslivet ...	47
5.8	Öka resurserna till mentalvårdstjänster för unga och undanröj hinder för tillgång till vård.....	48
	Källor	50

1 Inledning

I Finland har det under 2025 och 2026 förts en bred samhällsdebatt om ungas framtidstro. Startskottet för debatten var den i mars 2025 publicerade *Ungdomsbarometern*, där andelen 15–29-åringar som ser optimistiskt på sin framtid hade fallit till 61 procent jämfört med 80 procent 2021 (Happonen & Kiilakoski 2025, 81). Nedgången är avsevärd eftersom andelen optimistiska svarande har varit förhållandevis stabil sedan 2008, då frågan ställdes för första gången. Ungas optimism inför världens framtid hade dock minskat jämfört med 2008 redan på 2010-talet. År 2025 var optimismen inför världens framtid lägre än någonsin tidigare (Laine & Happonen 2026).

Vikten av ett forskningsresultat ökar ifall liknande resultat fås i andra studier. Av Sitras framtidsbarometrar framgick att ungas syn på Finlands framtid hade blivit negativare under 2020-talet. Även i den studien hade förhållningssättet till den egna framtiden ändrats eftersom andelen svarande med optimistisk syn på sin framtid var 38 procent 2021 och 28 procent 2025. (Rekola & Kiilakoski 2025.) *Medborgarpulsen* har frågat medborgarna om deras tilltro till den egna framtiden. Tilltron minskade i alla åldersgrupper. Svagast tilltro enligt enkäten hade de yngsta svarande, 15–29-åringarna. (Statsrådet 2025.) Studierna bekräftar varandras budskap. Framtidstron minskar. Det finns skäl att uppmärksamma just de ungas situation.

Framtidstron är en personlig upplevelse men skapas i relation till situationen i samhället och världen samt språkbruket i diskussioner om framtiden. Därför säger förändringar i ungas framtidstro också något om Finland som uppväxtmiljö. I samhällsdebatten om framtidstro har det antagits att ungas optimism eller pessimism inför framtiden säger något om hur väl Finland lyckats med att utveckla ungas levnadsvillkor. Debatten har behandlats med begreppet framtidstro. Detta begrepp används även i denna rapport.

Vår rapport talar om unga eller ungdomar utan att ange en tydlig åldersgräns. Åldersspannet är från nedre tonåren till tidigt vuxenliv. I de olika skedena behövs det olika typer av stödåtgärder. Rapporten fäster blicken på unga som individer, grupp och ålderskohort som lever sin ungdom och förbereder sig på vuxenlivet i en annorlunda situation än förut. Denna rapport hävdar att ungas försvagade framtidstro är ett komplext fenomen. Förståelsen av komplexa fenomen kräver ofta flera olika perspektiv, och lösningen till dessa kan inte sökas i någon enskild

åtgärd. Ungdomspolitiken är övergripande till sin natur så det krävs åtgärder på kort och lång sikt inom olika sektorer och förvaltningsområden för att stärka ungas framtidstro.

Forskare och experter från olika vetenskapsgrenar har deltagit i utarbetandet av rapporten och det underliggande arbetet i arbetsgruppen. Gruppmedlemmarna har vant sig att studera unga och ungdom på lite olika sätt. I denna rapport strävar vi inte efter att lösa konflikter mellan olika vetenskapsgrenar vad gäller definitionen av ungdom utan drar nytta av en bred mångvetenskaplig förståelse av ungas framtidstro. Ungdomen är tvetydig och omtvistad som livsskede och samhällsfråga. Olika vetenskapsgrenar har olika infallsvinklar, med fokus på exempelvis fysisk eller psykisk mognad, pedagogiska och didaktiska frågor eller ungdomen som livsskede med kopplingar till samhälleliga intressen och maktförhållanden. Sammantaget kan vi konstatera att ungdomen är en tid då många saker upplevs för första gången. Det är särskilt viktigt att dessa erfarenheter – exempelvis av arbetsliv, tjänster eller samhällspåverkan – blir positiva och att vi i vuxensamhället visar intresse för dem.

2 Ungas framtidstro i Finland och internationellt

2.1 Ungas framtidstro underbygger samhällets mål

Ungas tro på framtiden är viktig både mänskligt och socialt. Den påverkar ungas möjligheter att förverkliga ett gott liv, sitt medborgarskap och deltagande samt sin yrkesbana. Framtidstron kan även ses som en fråga med egenvärde. Varje ung person har rätt till ett gott liv och en god framtid. Unga har också rätt att påverka sin egen och världens framtid och inte bara godta föregående generationers uppfattningar om en önskvärd framtid. Pedagogikfilosofen Veli-Matti Värri (2018) beskriver denna dimension som att det skapas en horisont av hopp när unga får bra stöd. Denna horisont är smalare om unga tänker att den sannolika framtiden inte är god.

Förutom det humana perspektivet har framtidstron stor betydelse samhälleligt och ungdomspolitiskt betraktat. Framtidstron har med andra ord ett egenvärde, men den kan också bidra till att andra önskade mål uppnås. Ungas försvagade framtidstro har samhällsövergripande, svårförutsebara följder. Den kan öka utanförskapet och bristen på framtidsutsikter i samhället samt försvaga den psykiska resiliensen och tron på samhällets stabilitet och säkerhet. Framtidstron är också kopplad till ungas livstillfredsställelse, mentala hälsa och välbefinnande. Dessa faktorer har i sin tur en direkt koppling till exempelvis lärande, utbildning, sysselsättning, bildande av familj och psykisk resiliens. Framtidstron påverkar investerings- och innovationsviljan. Det står klart att unga som är tillfreds med sitt liv, friska och välmående har ett starkare utgångsläge till exempel i utbildnings- och yrkesvägvalen. Livstillfredsställelse, mental hälsa och välbefinnande är också de bästa utgångspunkterna för att kunna förebygga utanförskap.

Vi har som samhälle uppställt många mål och behov som lutar sig mot ungas vägval i livet. Finlands befolkning åldras, årskullarna blir mindre, nativiteten är låg och folkmängden förutspås börja minska. I regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering (Statsrådet 2023a) vill man höja antalet högskoleutbildade unga så nära femtio procent som möjligt, få hundra tusen nya sysselsatta bl.a. genom företagsverksamhet, öka den ekonomiska tillväxten, minska underskottet och hålla det finländska samhället stabilt, tryggt och öppet. För att nå dessa mål krävs det att unga tror på framtiden och både kan och vill bygga det här samhället.

Samhället har en naturlig och rationell förväntan att unga ska utbilda sig, få sysselsättning, bli skattebetalare, valdeltagare, företagare och föräldrar. Merparten av alla unga vill helt vanliga saker: delta aktivt och vara betydelsefulla för sina närmaste och samhället. Studier visar dock att samhällets allt strängare krav pressar de unga och försvagar framtidstron. Därtill lever vi i en tid av så kallade polykriser. Kriserna avlöser och förstärker varandra och undergräver allas framtidstro. Detta är särskilt sårbart för unga, vars liv på många sätt är beroende av samhällets tjänster och stöd. Ungdomen är som livsskede full av olika val och övergångar med stor betydelse både för personens eget liv och för samhället. I en osäker värld finns det allt mindre utrymme att testa, drömma, misslyckas och starta om trots att sådant anses typiskt och viktigt för ungdomstiden. I regeringsprogrammet för statsminister Orpo konstateras "Vår nations framgång beror på hur våra ungdomar mår." Det är lätt att hålla med om detta och därför finns skäl att säkerställa att denna tanke även understöds av handlingar.

2.2 Framtidstron försvagas även i övriga Norden

Ungas framtidstro har inte försvagats bara i Finland utan det är ett fenomen som även observerats i andra nordiska länder. Utredningar från senare tid visar att ungas uppfattningar om möjligheterna inom utbildning och arbetsliv är mer pessimistiska än tidigare i Norden, vilket framhäver fenomenets strukturella och sektorsövergripande natur. Försvagningen av ungas framtidstro är ett komplext fenomen som påverkar den uppväxande generationen.

Svaret på observationerna om att ungas framtidstro vacklar har varit att skapa program och strategier. I Sverige och Norge pågår ett av *Interreg Sverige–Norge*-programmet finansierat [Framtidstroprojekt](#) som är gränsöverskridande och syftar till att stärka ungas framtidstro, särskilt i relation till utsikterna inom utbildning och arbetsliv (Interreg Norge 2026). Projektets mål är att utveckla gränsöverskridande verksamhetsmodeller och åtgärder som kan bidra till ungas välbefinnande och stärka deras aktörskap och tro på de egna möjligheterna. Sommaren 2025 offentliggjorde den norska regeringen en [strategi](#) med målet att stärka ungas framtidstro genom att minska sociala skillnader och främja lika möjligheter i barns och ungas uppväxtmiljöer (Regjeringen 2024). Strategin betonar att alla barn och unga ska ha möjlighet att växa upp som fullvärdiga medlemmar av samhället och tro på sin framtid oberoende av familjebakgrund, ekonomisk ställning eller etniskt ursprung. I strategin betonas särskilt förstärkning av de förebyggande åtgärderna och service-systemets förmåga att möta ungas mångfasetterade behov.

2.3 Dimensioner av framtidstro

Framtidstro har inte någon etablerad gemensam, allmänt godkänd definition i den vetenskapliga diskursen. Som begrepp är framtidstro nära släkt med exempelvis hopp och optimism (t.ex. Sun & Shek 2012). Dessa tre begrepp används ofta som varandras synonymer. Alla tre återger på något sätt att det som sker i framtiden anses positivt och värt att vänta på.

Utifrån målet med denna rapport – att förstå orsakerna till att ungas framtidstro försvagats och att identifiera lösningar – är det dock väsentligt att uppfatta framtidstro som ett eget, separat och självständigt fenomen. Optimism och hopp är användbara titthåll in i framtidstron men ger inte ett så holistiskt perspektiv som krävs för att förstå fenomenet. Av detta skäl är det fördelaktigt att uppfatta framtidstron som bredare sammansatt av heterogena, mångfasetterade föreställningar om framtiden och om framtidspåverkan. Framtidstron påverkas av individuella faktorer men även av kultur, språkbruk om framtiden, strukturer och under vilka omständigheter människor lever.

Framtidstron kan granskas på olika nivåer, till exempel egen personlig framtid eller bredare som Finlands eller världens framtid. Empiriskt kommer olika nivåer och dimensioner av framtidstro att sammanflätas och påverka varandra. Det är svårt särskilja dem. En allmän och återkommande observation är att ungdomar förhåller sig mer positiva till sin egen framtid än till världens eller det finländska samhällets framtid (t.ex. Rubin 2013; Kiilakoski m.fl. 2025). Uppfattningarna om världens framtid avspeglas således inte direkt i synen på den egna framtiden. Fenomenet har förklarats med att ämnesområden som rör tänkandet kring den egna framtiden ligger närmare de ungas värld och känns mer hanterbara än stora, mer avlägsna processer (Rubin 2013; även Happonen & Kiilakoski 2025). Fokuset på att begrunda den egna framtiden kan motiveras med att den påverkas av saker nära ungdomarna. Dessa känns då mer hanterbara än stora, mer avlägsna processer. Och just dessa saker beslutas det om i det finländska samhället.

Optimism och hopp erbjuder en användbar och jämförbar utgångspunkt för att konceptualisera ungas framtidstro och följa upp hur den förändras. Krittiskt kan det anmärkas att ansatsen har nackdelen av att reducera ett flerdimensionellt och mångtydigt fenomen till kvantitativa upp- och nedgångar. Samtidigt läser man tolkning och debatt till axeln bra–dålig så att optimism automatiskt framstår som något bra och åtråvärt. En annan fara är att frågan inramas som ett problem i ungas känslövärld snarare än att behandlas genom sådana samhällliga, kulturella och globala

frågeställningar som tas upp i denna rapport. Därför är det väsentligt att betona att framtidstron definieras av en process där personen tar till sig uppfattningar och perspektiv från sin omgivning och föreställer sig framtiden utifrån dessa.

Enligt framtidsforskningens har alla oundvikligen olika slags föreställningar om framtiden, vilka påverkar nutiden. Anteciperingsbegreppet refererar alltså till människors framtidsorientering och förutseende av framtiden. anteciperingsteori (Poli 2017; Miller 2018; Ahvenharju & Pouru-Mikkola 2022, 395–396.) I denna bemärkelse blir den för ämnet relevanta frågan vilken framtid är det som unga tror på eller inte tror på. Föreställningar om framtiden kan till exempel skapas utifrån vilka utvecklingstrender som är önskvärda och dels vilka som är sannolika eller möjliga (Holfelder 2019). Förefaller det osannolikt att de egna målen och förhoppningarna uppfylls går det inte att betrakta framtiden positivt. Därför är det väsentligt att finna förklaringar på saker som kan antas påverka ungas möjligheter att uppfatta sina framtidsbilder som möjliga.

Framtidstron består av holistiska, heterogena föreställningar om framtiden och om framtidspåverkan. Framtidstron påverkas av nutiden men även av tidigare erfarenheter. Dåtiden och de egna erfarenheterna av att leva som ung på 2020-talet påverkar uppfattningarna om framtiden. Minnet, fantasin och förutseendet av framtiden är kopplade till varandra. I denna bemärkelse är framtidstron inte alls någon fast monolit, snarare en flerdimensionell och kontextuell mosaik av otaliga pusselbitar som får olika form beroende på ämne och situation. När man talar om försvagningen av ungas framtidstro finns det alltså skäl att urskilja om unga håller på att förlora tron på att en önskvärd framtid är möjlig eller tron på att de kan påverka sin framtid – eller båda?

Det är väsentligt att granska framtidstron eller framtidsbilderna eftersom uppfattningarna om framtiden påverkar hur individen agerar, vare sig det gäller utbildningsval, bildande av familj, yrkesbanor eller deltagande i samhället. Dessa val kommer i sin tur att påverka hur framtiden blir för de unga och samhället i stort. Processen är dubbelriktad. Föreställningarna i nuet påverkar hur man ser på framtiden. Olika föreställningar om framtiden styr i sin tur ungas tänkande, handlingar och val i nuet. Föreställningarna kan vara medvetna eller omedvetna, bra eller dåligt motiverade, suddiga eller klara, personliga eller mer allmänt delade i samhället. I slutändan är det just fråga om föreställningar (eller antecipering) eftersom framtiden ännu inte existerar och därmed är objektiva eller empiriska fakta om den inte tillgängliga. Vi kan inte bestämma åt en ung person vilka föreställningar den ska ha men vi kan påverka omständigheterna under vilka dessa skapas.

Framtidstro eller optimism har en koppling till handling. Processen är ändå inte entydig. Hoppfullhet kan aktivera men det räcker inte om upplevelsen av att själv kunna påverka saknas. Likaledes är pessimism inför framtiden inte något som automatiskt förlamar. Den kan tvärtom vara en drivkraft för aktörskap, om personen upplever att denne kan och får påverka. Optimism och pessimism utesluter inte varandra utan båda känslorna kan förekomma på samma gång. (Tähjä 2025, 47: Snyder 2000).

Teman som kopplas till debatten när man talar om ungas framtidstro är ungas optimism, hopp, tro på påverkansmöjligheter samt hur nuläget påverkar framtidsbilderna. Framtidstron påverkas också av hur man talar om framtiden och med vilka begrepp. En dimension av att bygga framtidstro är således vilka framtidsbilder vuxensamhället ger ungdomarna. En relevant fråga när man talar om ungas framtidstro är i vilken grad unga får hjälp att skapa frågeställningar som adresserar nutidens utmaningar och i vilken grad de ges framtidsbilder som bottnar i en förgången värld.

Framtidsforskningsbegreppet "förbrukad framtid" hänvisar till en utifrån anamnad framtid som inte motsvarar de egna värderingarna eller det man vill ska hända (Inayatullah 2008, 5). Innerst inne förefaller ungas framtidstro alltså vackla därför att de identifierar en spänning mellan vad som är den önskade framtiden och vad en sannolik framtid ser ut att vara. I Ungdomsbarometern 2016 ansåg till exempel 93 procent av ungdomarna att bevarande av välfärdssamhället var önskvärt medan bara 56 procent ansåg det vara sannolikt (Laihiala m.fl. 2017). När man talar om framtiden är kärnfrågan således ifall vi till de unga säljer en förbrukad framtid vars sista förbrukningsdag gått ut eller hjälper dem att skapa framtidsbilder som möter nutidens behov och är både önskade och ansedda som möjliga.

3 Expertgruppens arbete: uppgift att utreda faktorer bakom framtidstron och sätt att stötta den

3.1 Uppdrag och sammansättning

Resultaten från *Ungdomsbarometern* i mars 2025 att framtidstron försvagats togs som en allvarlig signal och det fanns skäl att mer ingående utreda vad som låg bakom. Undervisnings- och kulturministeriet ansåg att det behövdes en gemensam lägesbild över situationen som underlag för att skapa lösningar med syftet att stärka framtidstron.

Enligt regeringsprogrammet ansvarar undervisnings- och kulturministeriet för ledningen av arbetet för ungas välbefinnande, som vägleds av det riksomfattande programmet för ungdomsarbete och -politik. Programmet fastställer de centrala ministeriernas åtgärder för att främja ungas välbefinnande under regeringsperioden. Programmet genomförs kopplat till en av idrotts- och ungdomsministern ledd styrstruktur, koordination av ungdomspolitiska åtgärder samt indikatoruppföljning av ungas välbefinnande. En av indikatorerna är Ungdomsbarometerns fråga om hur unga förhåller sig till sin egen framtid. Resultaten om försvagad framtidstro enligt den i mars 2025 publicerade Ungdomsbarometern togs som en allvarlig signal som visade på behovet att utreda fenomenet närmare. Ministeriet ansåg att det behövdes en gemensam lägesbild över situationen som underlag för att skapa lösningar i syfte att stärka framtidstron. Med anledning av detta tillsatte idrotts- och ungdomsminister Sandra Bergqvist den 1 april 2025 en expertgrupp för att kartlägga faktorer som försvagar framtidstron och föreslå sätt att förbättra situationen.

Gruppens arbetsperiod fastställdes till 1.4.2025–28.2.2026. Till expertgruppen kallades åtta forskare från olika vetenskapsgrenar för att kunna granska ungas framtidstro mångvetenskapligt och ur flera perspektiv. Urvalet betonade täckningen av centrala forskningsområden, särskilt ur ungas perspektiv.

När ungdomsfenomen behandlas är det viktigt att säkerställa att förslagen bygger på kunskap om ungas situation. När expertgruppens arbete planerades identifierades att framtidstro är ett fenomen som påverkas av många olika utvecklingstrender, globala och lokala, strukturella och personliga, offentligt språkbruk och egna

sätt att föreställa sig möjliga och sannolika framtider. Därför inleddes omhändertagandet av fenomenet till exempel inte med en snabb utredning utan med att sammankalla forskare som har färsk data om ungas liv. Urvalskriteriet för forskare var i princip att de hört unga i sina forskningsstudier. Dessutom hördes ungdomar under arbetets gång för att säkerställa att alla relevanta fenomen blir behandlade.

Expertgruppen fick till uppgift att

- identifiera centrala faktorer som försvagar ungas framtidstro,
- bedöma deras inverkan på individ- och samhällsnivå,
- utarbeta både kort- och långsiktiga åtgärdsrekommendationer genom vilka ungas framtidstro kan stärkas.

Till ordförande för gruppen utsågs Henni Axelin, direktör för ansvarsområdet ungdomsarbete och -politik på undervisnings- och kulturministeriet. Till gruppen kallades följande forskare: Kaija Appelqvist-Schmidlechner (FD, docent), Jenni Helenius (PeD), Markku Jahnukainen (PeD), Jenni Kallio (SVD), Tomi Kiilakoski (FD, docent), Marjo Kurki (FfD), Panu Pihkala (TD, docent) och Otto Tähkäpää (PM). Gruppmedlemmarna företräder perspektiv inom specialpedagogik, pedagogik, ungdomsforskning, psykologi, socialmedicin och samhällsvetenskap. Arbetsgruppens sekretariat vid undervisnings- och kulturministeriet ansvarade för praktisk samordning och processdokumentation. Till sekretariatet utsågs Jenni Palomäki (specialsakkunnig), Sanna Puura (konsultativ tjänsteman), Anni Kiiski (ställf. generalsekreterare, statens ungdomsråd), Riikka Kivinen (planerare) samt Milla Lepistö (högskolepraktikant 1.8–31.12.2025).

3.2 Arbetets gång

Expertgruppens uppgift var att nå samförstånd om definitionen av framtidstro, faktorer som stöder och försvagar framtidstron samt sätt att stärka framtidstron. Gruppens arbete byggde på gemensamma diskussioner och att varje expert tog med sig perspektiven från sitt forskningsområde för att bygga konsensus. Resultaten i denna rapport bygger på tidigare studier samt en gemensam uppfattning eller syn om situationen för unga i Finland i mitten av 2020-talet.

Expertgruppen inledde sitt arbete genast efter tillsättningen i april 2025. Gruppen samlades totalt 11 gånger under arbetsperioden och arbetade stegvis mot att ta fram rekommendationer och färdigställa rapporten.

I det första steget (april 2025) konstituerades gruppen och den fastställde mål och arbetssätt. Därefter skapades djupare förståelse i maj–augusti 2025 då gruppen sammanställde forskningsdata om fenomenet och förde diskussioner.

I september–oktober 2025 inkluderades höranden på bred front i arbetet. Ungas och organisationers synpunkter samlades in genom material från workshoppar, skolklasser och Barn- och ungdomsstiftelsen, därtill ordnades Dialogpausdiskussioner för att kartlägga erfarenheter från fältet. Resultat från höranden sammanställdes och relaterades till forskningsrön.

Mellan oktober 2025 och januari 2026 tog gruppen fram åtgärdsrekommendationer utifrån identifierade teman och slog fast rapportstrukturen. Rapporten skrevs i januari-februari 2026 och publicerades i slutet av mars.

3.3 Höranden

Under processen hördes olika aktörer i bred omfattning, unga såväl som yrkespersoner verksamma bland unga. Höranden fick en regionalt representativ form såvida tidtabellen och resurserna möjliggjorde detta. De kompletterade experternas sakkunskap och kom att förstärka redan observerade fenomen. När åtgärdsrekommendationerna utformades fördes diskussioner med olika experter.

Hörande av aktörer på ungdomsområdet

Synpunkter från fältet om de faktorer som försvagar och förstärker framtidstron togs fram genom Dialogpausdiskussioner. Dialogerna ordnades hösten 2025: två på distans (på finska och svenska), fyra i Helsingfors, en i Uleåborg och en i Villmanstrand. Där deltog aktörer på ungdomsområdet såsom ungdomsarbetare, chefer för tjänsterna, organisationsföreträdare och experter. Dialogpausmetoden gav deltagarna jämbördigt utrymme att dela erfarenheter och skapa gemensam förståelse av fenomenet. Diskussionerna leddes av experter från Dialogpausstiftelsen. Diskussionspromemorior sparades för sekretariatets bruk. Sammanställningar från diskussionerna utgjorde ett material som analyserades tematiskt. En sammanfattning redovisades för expertgruppen, som nyttjade den för att inrikta arbetet och säkerställa att slutsatserna och rekommendationerna lutar mot observationer från yrkespersoner som känner till ungas vardag.

I diskussionerna lyftes återkommande teman som ungas ensamhet och brist på gemenskap, utmaningar inom mental hälsa, betydelsen av trygga vuxna, service-systemets fragmentering, polarisering, diskrimineringserfarenheter samt förtroendeklyftan mellan unga och vuxna. Deltagarna beskrev också hur samhällsklimat, kriser och politiska beslut avspeglas i ungdomarnas vardag. Under diskussionerna identifierades å andra sidan faktorer som stärker framtidstron, såsom betydelsefulla möten, gemenskapens stöd, ungas aktörskap och möjlighet att påverka.

Hörande av unga

I december 2025 ordnades tre Dialogpausdiskussioner där unga bedömde utkast till åtgärdsrekommendationer och förde fram egna perspektiv. Av diskussionerna genomfördes två på distans och en i Korso, Vanda. Deltagare fanns från olika delar av Finland i åldersspannet 15–29 år.

De unga beskrev ungdomsrelaterade tryck och osäkerheter, särskilt kring utbildning och arbetsliv. De framhöll behovet av att bli hörda på riktigt samt möjligheten att göra egna val utan ständig rädsla för tidspress eller misslyckande. De unga ansåg det viktigt att alla utbildningsformer värderas lika och att det finns plats för egna intressen. Det som väckte oro var osäkra jobbmöjligheter, osäker utkomst, upplevelser av rasism samt elevhälsans otillräcklighet. Lågtröskeltjänster såsom walkinterapi ansågs behövliga. Diskussionerna underströk även vilken betydelse stöd, möten och trygga vuxenrelationer har för ungas välbefinnande.

Hörande av organisationer

När kunskapsunderlaget sammanställdes hördes även Diakonissanstalten i Helsingfors om resultaten av framtidsworkshoppar med unga i sårbar ställning samt Barn- och ungdomsstiftelsen om resultaten av insamlade framtidsbilder från unga. Därtill hördes ungas synpunkter om framtidstro genom ungdomsministerns fadderklassprojekt, som faciliteras av De Ungas Akademi.

Följande aktörer och personer har bidragit med sin expertis till åtgärdsrekommendationerna: forskardoktor Margareta Salonen vid Jyväskylä universitet och professor Anne-Mari Souto vid Östra Finlands universitet, flera kolleger vid olika avdelningar inom undervisnings- och kulturministeriet, vid social- och hälsovårdsministeriet, vid arbets- och näringsministeriet och vid finansministeriet, samt experter vid Mellersta Nylands sysselsättningsområde och vid Åbo stads ungdomsverksamhet.

Utredningar

Under arbetets gång fann expertgruppen behov av att fördjupa förståelsen inom vissa teman. Gruppen hade en bred diskussion om vilka framtidsbilder unga erbjuds i dagens samhälle och hur dessa har förändrats under de senaste decennierna. Som underlag beställdes en utredning om ungas framtidsbilder i riksmidier och politisk retorik (se bilaga 1, endast på finska). Till utredare valdes Maria Lassila-Merisalo (FD, docent), som undersökte finländska riksmidiernas eventuella roll i försvagningen av ungas framtidstro. Analysen omfattade artiklar på webbsidorna för Yle, Helsingin Sanomat och Ilta-Sanomat 1.9.2024–31.8.2025 där framtidsbilder som förmedlades till unga identifierades. Som referensdata inkluderades ett urval från medierna vid tiden för finanskrisen 2008 samt texter i Helsingin Sanomat under recessionen på 1990-talet. Vid sidan av mediebevakningen gjorde Lassila-Merisalo även en mindre analys av framtidsbilder i riksdagsledamöters anföranden med hjälp av tjänsten Parlamenttisampo.

Förutom Lassila-Merisalos utredning granskades framtidsbilder som unga får del av i sociala medietjänster. Granskningen gjordes som läroanstaltssamarbete med Humanistiska yrkeshögskolan. Tre studerande skapade nya konton på Instagram och TikTok med en orosprofil för varje konto: (1) världspolitiskt läge och klimatförändringar, (2) mental hälsa och ensamhet samt (3) sysselsättning och utkomst. De studerande styrde algoritmerna till att erbjuda profilerat innehåll under några dagar. Sedan bevakade de flödet i halvtimmesperioder varannan dag under en månad. Observationerna registrerades som korta innehållsbeskrivningar samt emotionella upplevelser fördelade på tre kategorier: 1) stärker egenmakt och framtidstro, 2) neutral eller 3) ökar oron eller ångesten.

Utredningen visar att de sociala medietjänsterna erbjöd mycket varierande innehåll utifrån de studerandes orosprofiler. På TikTok hade materialet om klimatet, det internationella säkerhetsläget och krigen en markerat dyster ton, med mycket desinformation. För den studerande blev det psykiskt påfrestande att följa sådant innehåll. Analysens helhetsbild är att algoritmerna genererade mer negativt och globalt innehåll ju bredare och socialare perspektivet var. Å andra sidan identifierades även positiva inslag i materialet. Innehållet kring mental hälsa och ensamhet dominerades av publiceringar som gav kamratstöd och delade erfarenheter. Nyhetsflödet kring sysselsättning och utkomst hade å sin sida många humoristiska och självironiska inlägg som lättade upp hanteringen av ämnesområdet.

4 Ungas framtidstro i ljuset av forskningen

Detta kapitel redovisar expertgruppens uppfattning om faktorer med inverkan på att ungas framtidstro vacklar. Forskningsdata, expertinlägg och höranden av unga och yrkespersoner som arbetsgruppen använt sig av visar att fenomenen bakom förändringarna i framtidstron är holistiska och djupt rotade. I gruppen har det bildats konsensus om att fenomenen förklaras av minst fyra separata men sammankopplade faktorer. Bakom dessa finns långa utvecklingstrender. Granskningen utgår från att ungas framtidstro samtidigt påverkas av globala utvecklingstrender, förändringar i välfärdsstaten och servicesystemet, trycket på unga och hur man talar om unga och framtiden i samhället.

Redovisningsordningen går från globala fenomen till granskning av det finländska samhället och vidare till ungas erfarenheter. I slutet av kapitlet behandlas tonen i framtidsretoriken. Presentationsordningen avspeglar inte fenomenens prioriteringsordning utan alla granskade faktorer anses relevanta. Det centrala är att de har samtidig inverkan på de ungas situation. Dessa fyra underkapitel fokuserar på analys av situationen och identifiering av lösningsriktningar. Det handlar om ett övergripande fenomen som inte kan lösas med en enstaka åtgärd eller av någon enskild sektor. Situationen förutsätter en övergripande ungdoms- och samhällspolitisk vision samt åtgärder till stöd för den. Själva utvecklingsförslagen lämnas i kapitel 5 Åtgärdsrekommendationer.

4.1 Globala fenomen

Globala och regionala kriser är starkt närvarande i ungas liv. Nutiden har beskrivits genom begreppet polykris eller kombinerad kris: ett flertal olika problem sammanflätas till en stor övergripande kris (Rakowski m.fl. 2025; Henig & Knight 2023).

Dagens unga har levt hela sitt liv i miljö- och klimatkrisens tid. Den globala covid-19-pandemin i början av 2020-talet medförde många allvarliga och långvariga konsekvenser för ungas liv, och samhället har ännu inte förmått att diskutera dessa i tillräcklig grad. När covid-19-restriktionerna till slut lättade 2022 startade Rysslands invasionskrig i Ukraina. Här hemma föranledde kriget starka farhågor

om att den väpnade konflikten skulle sprida sig till övriga Europa och även Finland. Senare i Europas flank utbröt Gazakrisen. Sedan 2025 har den amerikanska administrationen under president Donald Trump på många sätt hotat den europeiska sinnenärvaron exempelvis genom att hota med minskat vapenstöd till Ukraina och skapa konflikter inom Nato, vilket har påverkar finländarnas trygghetskänsla (t.ex. Barn- och ungdomsstiftelsen 2025).

Det är således mycket begripligt att merparten av de unga har en stark upplevelse av att hela världen är i kris. Polykrisen och olika delkriser interagerar med Finland, och unga är medvetna om att även Finlands beslut påverkar världsläget. Enligt studier har de unga sedan länge haft en pessimistisk syn på världens framtid. I Ungdomsbarometern 2025 är tilltron till världens framtid rekordlåg (Happonen & Laine 2026). Tilltron till den egna framtiden och Finlands var stark före 2020-talet. Nu visar studier också en nedgång i tron på den egna framtiden, där både världsläget och finländsk inrikespolitik har påverkat. Unga efterlyser robust politiskt ingripande i frågor och kriser som är viktiga för dem samt möjligheter att själva delta och agera med avseende på världens problem.

Vad är unga oroliga för i globala kriser?

Det är i viss mån svårt att undersöka hur unga påverkas av globala och regionala kriser. Enkätundersökningar bygger på antagandet att de svarande kan identifiera vad som oroar dem. I en tid av polykris finns det ytterligare utmaningar eftersom olika kriser är sammanflätade: det är problematiskt att svarande ombeds sätta kriser i prioritetsordning eftersom kriserna inte är fristående.

Det finns dock stark evidens för att många globala kriser väcker stor oro hos unga. Tidpunkten för studien påverkar naturligtvis hotbedömningarna: exempelvis under covid-19-pandemin betonades just hotet från en pandemikris. Hotet från krig har börjat väga tyngre i de ungas tankar sedan 2022. Miljö- och klimatoron är fortsatt stor i enkätundersökningarna även om den nådde sin topp under klimataktivismen 2018–2019, före coronapandemin och andra 2020-talskriser (Happonen & Laine 2026). Vid studier i olika länder har man försökt klarlägga vilken relativ inverkan olika slags kriser har på unga (t.ex. Izydorczyk m.fl. 2025).

Många psykologer har framfört att ungas trygghetskänsla är beroende av samhällets beslutsfattande och samhällsklimatet. Lite tillspetsat kan man konstatera att unga ofta får mer ångest av att beslutsfattare och olika samhällsaktörer inte gör tillräckligt för att lösa kriserna (t.ex. Hickman 2024; Haase & Hudson 2024). Många

unga upplever att de vuxna fokuserar på mer närliggande kriser och att framtidens stora kriser blir överkörda av kortsiktig och ofta ryckig politik (t.ex. Oksanen & Vogt 2023; Hickman m.fl. 2021).

Miljökrisen och de unga

Något som sticker ut i både studier och den här arbetsgruppens konsultationer är den starka oro för miljön och klimatet som de unga känner. Den är inte nödvändigtvis överst av orosmomenten men gnager ständigt i bakgrunden. Unga mitt i polykrisen får ångest av samhällets starka fokus på andra saker medan miljökrisen hela tiden intensifieras. Unga kommer under livets gång att möta effekterna av miljökrisen klart längre och starkare än äldre generationer (FN 2023). Detta upplevs av de unga som en stor orättvisa mellan generationer: dagens beslutsfattande prioriterar nutidens och nuvarande beslutsfattargenerationers intressen (t.ex. Diffey m.fl. 2022; Fine m.fl. 2024).

Det är svårt att exakt bedöma hur stor relativ andel som just miljökrisen och miljöoron har i nedgången av ungas framtidstro. Åtskilliga forskare anser dock att den är betydande. Situationen påverkas av att det åren 2018–2020 före coronapandemin pågick en samhällelig klimataktivism som var större än tidigare och där barn och unga deltog i en omfattning som saknar motstycke (t.ex. Wallis & Loy 2021). Detta gav unga möjlighet att delta och agera och skapade samtidigt en bild av att samhällena och beslutsfattarna sannolikt kommer att driva en mer verkningsfull miljöpolitik (t.ex. Piispa & Kiilakoski 2022). Under 2020-talet har miljöpolitiken tvärtom fått mindre vikt, till stor besvikelse för åtskilliga unga (t.ex. Hickman m.fl. 2021). Detta har framgått mycket tydligt även i ställningstaganden från unga finländska miljö- och klimatdelagater (t.ex. miljöuttalandet från Finlands barn och unga 2024).

Exempelvis i Sitras Framtidsbarometer (Lähdemäki- Pekkinen ym. 2023) tyckte ungdomar i högre grad än andra åldersgrupper att utvecklingstrender som miljökrisen påverkar deras eget liv. I denna bemärkelse skulle man kunna säga att unga mer än andra lever i en framtid utstakad av megatrender. De är särskilt lyhörda för signaler om vilken politik som förs kring megatrender.

Genom representativ demokrati har de unga ett flertal gånger uttryckt sin vilja att se en mer beslutsam och ambitiös miljöpolitik. Helt klart efterlyser de också starkare möjligheter att själva delta i arbetet för en bättre värld. Behovet av rättvisa mellan generationer framkommer starkt i samband med globala fenomen (t.ex. Hickman m.fl. 2021).

Coronapandemins långa skugga

Covid-19-pandemin under de första åren av 2020-talet hade på många sätt en negativ inverkan på samhällena. I många studier och höranden har det också framförts att samhällets nedstängnings- och begränsningsåtgärder slog särskilt hårt mot just unga (t.ex. Kekkonen m.fl. 2022). Deras sociala nätverk for illa eller kom aldrig till. Ensamheten och de psykiska problemen ökade. Allt detta har lett till mångfasetterade och långvariga skadeverkningar, om vilka detaljerade studier pågår och där det behövs forskningsinsatser även framöver. Coronapandemins långa skugga har å ena sidan försvårat hanteringen av polykrisens utmaningar. Å andra sidan förstår många unga krisernas sammanflätning: animalieproduktionens etiska problem medför både miljöbelastning och nya pandemirisker (t.ex. McNeely 2021).

Artificiell intelligens och teknologisering

I expertgruppens konsultationer framgick det tydligt att unga har många slags farhågor kring AI och teknologisering. Unga såg redan före AI:s genombrott att teknologin medför både positiva möjligheter och allvarliga farhågor med tanke på deras framtid (Nikula m.fl. 2020). Med AI följer nya praktiska och etiska frågor. Studier har dokumenterat att AI medför oro hos unga i fråga om den egna inlärningsförmågan (Oxford University Press 2025) och väcker etiska frågor om bland annat manipulation, människa-maskin-interaktion eller exempelvis nya möjligheter till mobbning (Durall Gazulla m.fl. 2025). I höranden till stöd för arbetsgruppens arbete talade de unga även om oron kring framtidens arbetstillfällen. Det kan redan observeras att AI och teknologisering minskar sådana jobb som unga i början av sin yrkesbana haft lättare att få. Unga efterlyser delaktighet och hörande även i teknologirelaterat beslutsfattande.

Avslutningsvis

Ungas möjligheter att delta och påverka beror alltså på om de bara ses som objekt för beslutsfattandet eller om vuxensamhället visar genuint intresse för deras synpunkter (t.ex. Fitzgerald m.fl. 2009). Med tanke på framtidstron är det centralt att unga kan känna aktörskap även när det gäller att lösa samhälls- och världsomskakande kriser. Detta förutsätter upplevelser av att bli lyssnad på och förstådd, tillräckligt stabila strukturer och resurser i vardagen samt utrymme och stöd för att unga ska kunna delta på egna villkor (t.ex. Honkatukia m.fl. 2020; Rebelo m.fl. 2024). Ansvar för lösningarna kan inte enbart läggas på de unga.

4.2 Välfärdsstatens förändringar och tjänster

Ungas vardag och tilltro till sin framtid definieras av samma grundfrågor som hos alla: klarar jag mig ekonomiskt, hur är det med hälsotillståndet och funktionsförmågan, har jag nära mänskliga relationer och meningsfull sysselsättning, får jag hjälp när det behövs och kan jag förutse min framtid. Samhällets system bör stötta unga i allt detta.

Unga önskar att välfärdsstaten bibehålls

Dagens unga har sett betydande förändringar i service- och utbildningssystemet under sin livstid. Beslut som påverkar ungas välbefinnande har inte granskats holistiskt i samhälleligt beslutsfattande och därför har det uppstått luckor i stödet till unga. Unga anser det viktigt att välfärdsstaten bibehålls (Kiilakoski & Laine 2022, 61–62). Ungas medvetenhet om konflikten mellan en önskad och en sannolik utveckling har varit synbar länge: såsom konstaterades i avsnitt 2.3 önskade 93 procent av de unga i Ungdomsbarometern 2016 att välfärdsstaten bibehålls medan bara 56 procent ansåg det vara sannolikt (Myllyniemi 2017, 20–21; Laihiala 2017).

Fortsättningsvis är det viktigt att konsekvenserna för unga, deras välbefinnande och levnadsförhållanden identifieras och bedöms på förhand i samband med alla beslut. Konsekvenserna av besluten ackumuleras på olika sätt hos de unga beroende på livssituationen (se t.ex. Linnaranta m.fl. 2024). Vid utveckling av systemen är både nutiden och framtiden närvarande med tanke på ungas framtidstro. Det måste begrundas hur samhället stöder ungas välbefinnande och delaktighet just nu samt hur unga kan lita på att de är en del av samhället i framtiden och får hjälp när det behövs.

Ökad ekonomisk oro

Den ekonomiska oro unga upplever har ökat på 2020-talet. Lite under hälften av de unga har enligt Ungdomsbarometern 2025 i varje fall någon gång avstått från en ny fritidsaktivitet på grund av penningbrist (Happonen & Laine 2026). En fjärdedel av högskolestuderande hade under det senaste året varit rädda för att maten ska ta slut på grund av penningbrist och denna andel ökade tydligt mellan 2021 och 2024 (Kestilä & Karvonen 2024). Enligt IV expertgruppen för utvärdering av grundskyddets tillräcklighet (2023) räcker inkomsten för unga som är beroende av det sociala trygghetssystemet inte till en konsumtionsnivå som ett människovärdigt liv förutsätter. Finland har fått upprepade anmärkningar från Europarådets kommitté för sociala rättigheter vad gäller otillräcklig grundskyddsnivå (Statsrådet 2023b). Ungdomar är redan den grupp som har lägst inkomst (Mikkola m.fl. 2024). Andelen

låginkomsttagare var klart högst i gruppen 18–24-åringar, där cirka var tredje ingick i ett låginkomsthushåll (Statistikcentralen 2025a). Med den senaste tidens nedskärningar i det sociala trygghetssystemet tros låginkomstgraden öka ytterligare, särskilt bland unga vuxna (Pyy-Martikainen & Simanainen 2024; Hiilamo m.fl. 2023). Exempelvis får studerande sedan augusti 2025 bostadstillägg i stället för bostadsbidrag, vilket är en betydande försämring av de studiesociala förmånerna eftersom bostadstillägget bara omfattar studiemånaderna. Knappa ekonomiska resurser tär på de psykiska resurserna (t.ex. Kallio & Hakovirta 2020). Ungas liv kringskärs av ekonomiska bekymmer när de inte kan delta i fritidsaktiviteter på samma sätt som sina jämnåriga eller måste avstå från att skaffa sådant de är i behov av (t.ex. Happonen & Kiilakoski 2025, 81–85).

Unga värdesätter utbildning men förutseende är svårt

Unga tror på utbildning. Enligt Ungdomsbarometern tror merparten av ungdomarna att utbildning förbättrar anställningsbarheten (Happonen & Kiilakoski 2025). Svårigheterna är att hitta ett lämpligt utbildningsområde och få en studieplats. Ungas utbildningsväg förutsätter lyckade övergångar mellan stegen i utbildningssystemet så att utbildningen och utbildningsområdet känns som egna val. Utbildningsvalen påverkas av sociala strukturer. I Finland är exempelvis stereotyper om kvinnligt och manligt synbara i valet av utbildningsområden. Män och kvinnor har styrts till olika utbildningsområden, särskilt av antaganden gällande omsorg. (t.ex. Lahtinen 2019.)

Ungas studieförankring påverkas av interaktionen och läroanstaltens atmosfär, hur betydelsefull utbildningen upplevs samt läroanstaltens strukturer och verksamhetskultur (Myllykoski-Laine m.fl. 2024.) Tryggheten påverkas av den fysiska säkerheten samt sociala och pedagogiska faktorer. Exempelvis hade 8 procent av eleverna i den grundläggande utbildningens årskurs 8 och 9 utsatts för mobbning minst en gång i veckan (THL 2025a). Ungas trygghet påverkas givetvis också av saker utanför skolan, vilka kan avspeglas i funktionsförmågan. 18 procent av pojkarna och ungefär var tionde flicka hade utsatts för fysiskt våld eller hot om våld. Var tredje flicka och var tionde pojke hade utsatts för sexuella trakasserier eller antastande. Var tredje hade utsatts för diskriminering. (Föreg.)

Den egna kompetensen och utbildningsvägvalen underbyggs av grundläggande färdigheter som att läsa och skriva. I PISA-undersökningen 2022 var Finlands 15-åringar framgångsrika i kreativt tänkande. Kompetensen i fråga om matematik och läsning hade försvagats. Skillnaderna i inlärningsresultat för skolor och elever hade ökat (Hiltunen m.fl. 2023; Hienonen m.fl. 2024). För att stärka elevernas

grundläggande färdigheter fick den grundläggande undervisningen fler årsveckotimmar i modersmål, litteratur och matematik från och med hösten 2025 (Utbildningsstyrelsen 2025a).

På andra stadiet kan de studerandes olika bakgrunder (som samhällsklass, kön, lokalitet och språkkunskaper) kopplas till hur man klarar studierna och kommer vidare till högskolan. Unga bör få mer individuellt stöd så att de har jämlikare möjligheter att studera vidare och gå in i arbetslivet. (T.ex. Laaksonen 2024; Vehkalahti & Armila 2022, 149–150.) I Dialogpausdiskussionerna för denna rapport betonades att unga som avslutar grundskolan behöver konkret information om hur livet är som studerande på yrkesläroanstalten, gymnasiet eller högskolan för att föreställa sig den egna framtiden i de olika alternativen.

Vägen till högskolan har man försökt underlätta genom urvalsprovreformen och förstagångskvoten. En del ungdomar har dock avstått från att söka in på utbildningar av rädsla för att förlora förstagångsstatusen om det valda utbildningsområdet inte skulle passa. Bland 2024 års studenter hamnade 67 procent utanför vidareutbildningen och antalet som avstod från att söka ökade (Statistikcentralen 2025b). En modell för att få fler att studera skulle kunna vara att man börjar med allmänna studier och väljer huvudämne senare. Modellen bör samordnas med studie-sociala förmåner så att unga inte straffas för byte av studieinriktning.

Enligt en artikel i ojämlikhetsrapporten *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2024* upplever studerande hög belastning i sitt liv och en tredjedel vågar inte göra upp långa framtidsplaner (Niemelä & Laaninen 2024, 37). Studerande upplever att individens ansvar, effektivitet och konkurrens betonas på både samhälls- och organisationsnivå (Nikula m.fl. 2025). Högskolestuderande har behov av studiehandledning och hälsorelaterat stöd. Brist på dessa kan fördröja slutförandet av en utbildning eller medföra att den avbryts. 35 procent av de studerande känner sig utmattade i studierna. Åtta procent har en dyslexi eller neuropsykiatrisk symtombild som påverkar lärandet. (Pohjola m.fl. 2025.)

Smidiga övergångar mellan utbildningsstadierna och till arbetslivet skulle bidra till ungas möjligheter att förutse de närmaste åren av sin framtid. År 2024 fanns 11,5 procent av 15–29-åringarna varken i arbete eller utbildning, dvs. 110 000–130 000 ungdomar (OECD 2024).

Ungas övergångar till arbetslivet är inte alltid smidiga

En lågkonjunktur påverkar särskilt de unga som just ska kliva in i arbetslivet. Vid tidpunkten då denna rapport skrivs är det en utmaning att skaffa sig arbetserfarenhet. Det är svårt att ens få sommarjobb och särskilt svårt för främmandespråkiga ungdomar (Kivijärvi & Happonen 2025, 80). I december 2025 låg arbetslösheten hos 15–24-åringar på 19,5 procent. (Statistikcentralen 2026.)

I arbetslivet nedvärderas unga på olika sätt för sin ålder: en del upplever att de inte får möjlighet att visa sin förmåga eller inte blir uppskattade som yrkesperson. Många upplever arbetslivets krav som orimliga, orättvisa och slitsamma för hälsan (t.ex. Ågren & Kallio 2023). Av unga förväntar man sig flexibilitet och en företagsam attityd, och de stöter på arbetslivets strukturella hinder, såsom visstider och låglönejobb (Farrugia 2019; Ågren 2023). Framförallt unga med invandrarbakgrund har också erfarenheter av diskriminering i arbetslivet (t.ex. Honkatukia m.fl. 2021). Ungdomsbarometrarna visar dock att ungas engagemang för arbetet ligger på en hög nivå (Happonen & Kiilakoski 2025, 25–26).

Elevhälsa och styrning till andra tjänster

Generellt och individuellt inriktad elevhälsa (Utbildningsstyrelsen 2025b) samt skolorngdomsarbetet bidrar till förankring i skolan. Elever som känner stark tillhörighet med skolan upplever mindre ensamhet och ångest och högre livskvalitet (OECD 2023). Läroanstalterna behöver kompetens och resurser för att möta de unga och stärka gemenskaps känslan. Bara ungefär hälften av de unga upplever sig ha möjlighet att vid behov samtala med en vuxen på läroanstalten om sådant som de grubblar på (THL 2025a).

Andelen som besökte åtminstone en elevhälsotjänst (annan än hälsoundersökning) läsåret 2024–2025 var 49 procent för elever i den grundläggande utbildningens årskurs 8 och 9, 43 procent för studerande på yrkesläroanstalter och 46 procent för gymnasister. Det fanns stora skillnader mellan välfärdsområdena i andelen besökare, i såväl behovenliga tjänster som hälsoundersökningar. Hietanen-Peltola m.fl. 2025.) Ungefär hälften av de högskolestuderande anlidade i regel YTHS hälsotjänster (Studenternas hälsovårdsstiftelse). Nästan hälften tyckte att de inte fick YTHS allmänmedicintjänster i tillräcklig grad sett till behoven, i preventiva tjänster tyckte något över en fjärdedel så. (Kulmala m.fl. 2024.)

Många unga behöver individuell handledning för att uppsöka tjänsterna. För unga är interaktionen med arbetstagaren betydelsefull: den positiva upplevelsen kommer från att man verkligen blir lyssnad på, men en del känner sig förbisedda i sitt hjälpbehov (Berg m.fl. 2026; Holopainen m.fl. 2023; Karjalainen m.fl. 2022, 37;

Kaarakainen m.fl. 2025). Personliga möten är särskilt viktiga när en ung person har flera hjälpbehov. Digitala tjänster såsom chattkanaler möjliggör snabbare kontakt med hjälpaktören. Samhällets tjänster kompletteras av uppsökande ungdomsarbete på nätet och av tredje sektorn, som nyttjar gemenskapsdrivna lösningar, kamratstöd och erfarenhetsexperter samt reagerar på lokala behov och utveckling av nya verksamhetsmodeller.

En del unga utsätts för diskriminering

Enligt Skolhälsoenkäten 2025 har 34 procent av alla åttonde- och niondeklassare utsatts för diskriminering antingen i skolan eller på fritiden. Andelen som utsatts för diskriminering var klart större bland svarande med utländsk bakgrund, ungefär hälften. (THL 2025a.) I Ungdomsbarometern 2025 (Happonen & Laine 2026) uppgav 16 procent av de unga att de utsatts för diskriminering det senaste året. Sju procent uppgav att diskrimineringen är kontinuerlig. De vanligaste fallen var diskriminering för att ha brutit mot könsrelaterade förväntningar, för politiska åsikter, språk, sexuell läggning, etnisk bakgrund, neuroatypi, könsidentitet och könsuttryck. (Föreg.)

Att bli utsatt för diskriminering undergräver tilltron till samhället. När ungdomarna hördes nämndes erfarenheterna av rasism som en faktor bakom den vacklande framtidstron. I Ungdomsbarometern 2025 uppgav 47 procent av de svarande att vänner uttryckt sig fördömande om invandrare, 42 procent att föräldrar och vårdnadshavare uttryckt sig så och 14 procent att även lärare gjort det (Happonen & Laine 2026). Fördömande är inte ett mått på diskriminering eller rasism men visar att anordnare av tjänster för unga fortfarande behöver jobba på sin attityd till jämlikhet. Enligt Ungdomsbarometern 2020 hade 17 procent av dem som tillhör mer än en minoritet upplevt diskriminering i tjänsterna. Bland unga som inte upplevde sig tillhöra någon minoritet var andelen 4 procent. (Myllyniemi & Kiilakoski 2021, 47.) Å andra sidan har unga själv sagt att en enda sporrande vuxen kan ha betydelse för att bygga hopp och framtidstro hos den som mött rasism – oavsett om den vuxne är en förälder, lärare, ungdomsarbetare eller tränare (Henttonen & Kareinen 2023, 33–35).

Ungas framtidstro och mentala hälsa går hand i hand

Mental hälsa, psykiskt välbefinnande och framtidstro har med varandra att göra. Hopp är en central resurs för att upprätthålla mental hälsa och främja positiva utvecklingstrender för unga. Bland det som stärker hoppet lyfter europeiska studier särskilt fram ekonomiska, utbildningsmässiga och religiösa faktorer samt fungerande och hälsobefrämjande sociala relationer (Bowers & Bowers 2023). Samma

faktorer har en känd positiv effekt också på mental hälsa. Framtidstron ses skydda mot depression, ångest och hopplöshet (Snyder 2000, Schmid & Lopez 2011). Psykisk ohälsa kan försvaga framtidstron (Gallagher & Lopez 2009).

I ungdomen är särskilt kompisrelationer, samhörighetskänsla och delade gemensamma erfarenheter nyckelfaktorer för välbefinnande och mental hälsa och de stärker ungas känsla av delaktighet och gemenskap samt förebygger ensamhet och utanförskap. I *Skolhälsoenkäten 2025* uppgav 13 procent av åttonde- och niondeklassarna i grundläggande utbildning och 12 procent av dem som studerar gymnasialt och yrkesinriktat att de kände sig ensamma, vilket är något mindre än under coronapandemin (THL 2025a). Psykisk ohälsa kan öka ensamhetskänslan medan upplevelser av ensamhet genom sin belastning kan förstärka andra symtom (Danneel m.fl. 2019). Upplevelser av ensamhet kan ackumuleras med andra problem såsom mobbning och problem med mental hälsa. Upplevelsen av ensamhet och utanförskap försvagar tilltron till samhället och andra människor samt känslan av delaktighet och relevans.

Ångesten hos unga började öka redan före coronapandemin, särskilt hos flickor, och än så länge syns inte någon klar förändring till det bättre (Kivuruusu m.fl. 2024; THL 2025a). Samtidigt anlitas mentalvårdstjänster för unga i ökande grad (THL 2025b). En anledning till oro är också att sjukpensioner på grund av mental hälsa ackumulerats hos unga. Andelen personer under 35 år har ökat de senaste åren, och utvecklingen kan anses alarmerande (Laaksonen & Sten-Gahmberg 2025).

Mentalvårdstjänsterna för unga inbegriper förebyggande och hälsofrämjande tjänster (t.ex. att förebygga mobbning eller stöd för föräldraskap och familjer), lågtröskeltjänster för tidigt stöd (t.ex. studerandehälsovård eller chatt- och walk in-tjänster), riktade mentalvårdstjänster på basnivå (t.ex. terapitjänster) samt den specialiserade sjukvårdens tjänster (t.ex. öppen- och sjukhusvård). När en ung person behöver hjälp för utmaningar inom mental hälsa framstår tjänsterna ofta som svåra att få tag på och överblicka. Omsättningen av yrkespersoner kan ytterligare minska de ungas villighet att söka hjälp. En del unga upplever bristande bemötande, marginalisering av problem och misstro mot yrkespersoner i tjänsterna (Helfer m.fl. 2025; Kaarakainen m.fl. 2025). Tilltron till mentalvårdstjänsternas funktion är svagast just hos ungdomar under 30 år samt dem som tillhör den lägsta inkomstklassen (Rissanen & Korhonen 2025).

Försenad vård är särskilt problematiskt i ungdomarnas åldersgrupp eftersom det ofta leder till studieavbrott och förlängd arbetsförmåga. Det är känt att psykiska störningar utgör en av de viktigaste orsakerna till att unga hoppar av skolan och slås ut från arbetsmarknaden (OECD 2021). Evidensen visar att försenad vård av

psykiska störningar i ungdomsåren försvagar utbildningsframstegen och arbetslivsförankringen medan tidig och effektiv vård stöder utbildnings- och yrkesbanorna långt in i vuxenlivet (Burger m.fl. 2024; Demange m.fl. 2024; Skinner m.fl. 2025).

Inom mentalvårds- och missbrukartjänster för unga varierar innehållet, resurserna och väntetiderna efter välfärdsområde och åldersgränserna för mentalvårds- och missbrukartjänster grundar sig inte på en medicinsk definition av ungdomstiden (Statens revisionsverk 2024, 4–5). Terapigarantin för barn och unga trädde i kraft 2025 och har förbättrat tillgången till vård för personer under 23 år. Garantins metodurval är dock inte anpassat för behoven hos alla som behöver stöd. En del unga behöver längre vård och psykosocialt stöd samt exempelvis barnskyddets eller eftervårdens tjänster. Dessutom hamnar personer över 23 år utanför garantin (se även Marttunen & Pirkola 2025).

I en rapport från Vårdshälsoorganisationen WHO:s Europakontor (2025) konstateras att Finland har förbättrat tillgången till mentalvårdstjänster med låg tröskel för barn och unga men att det fortfarande finns problem med brist på yrkespersoner, långa kötider och tjänsternas fragmentering. Förutom att garantera ändamålsenlig vård och stöd är det viktigt att verka preventivt och bidra till psykiskt välbefinnande. Nationella strategin för mental hälsa (2020–2030) betonar tidigt stöd, prevention och att stärka den mentala hälsan innan problemen ackumuleras (Vorma m.fl. 2020).

Mental hälsa och psykiskt välbefinnande underbyggs i vardagen såväl på individ-, gemenskaps- och samhällsnivå som på strukturell nivå (Vorma m.fl. 2020, 21). Det samma kan sägas om framtidstron. Olika sociala, fysiska, ekonomiska och även planetära faktorer påverkar hur vi mår men också hur vi klarar oss i olika belastande situationer eller upplever oss kunna delta i samhällets verksamhet (Shah m.fl. 2021). Det är också viktigt att sörja för att unga kan känna tillhörighet med gemenskaper och samhället. Ungas aktörskap är centralt. Systemet ska kunna visa unga vilken nytta de har av att delta i samhället och dess verksamhet.

4.3 Tryck på unga

I det finländska samhället ställs det en hel del förväntningar på hur unga ska vara och vad de ska eftersträva i livet. Dessa upplevs av unga skapa ett tryck som minskar deras välbefinnande. Enligt Ungdomsbarometern 2025 förekommer tryck i alla delar av vardagslivet, ackumuleras och sammanflätas. Svaren visar att det är mest tryck på att skaffa jobb (70 %) och på utbildning (53 %). Merparten av de unga upplever tryck negativt: 69 procent av de svarande i barometern uppgav att de får

ångest eller blir utmattade av tryck. Hela 82 procent av unga kvinnor rapporterade sådana upplevelser medan motsvarande andel hos unga män var 56 procent. Endast fyra procent av de unga uppgav att de inte alls upplever något tryck. (Happonen & Laine 2026.)

Trycken uppstår inte i ett vakuum

Den allmänna förekomsten av tryck visar att de unga vet ganska väl vad som förväntas av dem i samhället. Trycken påverkar hur unga ser på sin egen framtid. Trycken säger också något om hur samhället kan ge stöd till unga i olika situationer och stärka deras möjligheter att planera sin framtid och uppfatta den som ljus.

Trycken uppstår inte ett vakuum utan påverkas av rådande värderingar i samhället samt dess strukturer och hur det är organiserat (t.ex. Rogers & Pilgrim 2021; Mueller & Abrutyn 2016; Honkatukia m.fl. 2025). Unga förväntas skaffa sig en utbildning – gärna på det högsta stadiet, smidigt gå över till arbetslivet och vara ekonomiskt självständiga, skattebetalande medborgare och blivande föräldrar (Wood 2017; France 2007; Sukarieh & Tannock 2011). Tjänster avsedda för unga fokuserar också på att uppnå dessa mål (t.ex. Haikkola m.fl. 2017; Brunila & Lundahl 2020). I samhället betraktas unga framförallt som framtidens arbetstagare, tänkta att bära ansvar för samhällets ekonomiska produktivitet och försörjningskvot genom sin arbetsinsats (t.ex. Bessant m.fl. 2017; Ikonen & Nikunen 2019). Unga bedöms, stöds, aktiveras och värderas mer och mer utifrån hur väl de agerar i enlighet med samhällets förväntningar. Många unga känner att de inte alltid får uppskattning här och nu som värdefulla och viktiga medlemmar i samhället (t.ex. Rättälä & Honkatukia 2024).

Unga har ojämlika utgångspunkter i ett samhälle med individuellt ansvar

Förväntningarna på de unga i samhället har att göra med individualiseringen (Beck & Beck-Gernsheim 2001). Individerna är tänkta att själv ansvara för sin framgång och välfärd samtidigt som uppgifterna för den offentliga makten och välfärdsstaten beskrivs i den ekonomiska stramhetens namn (Anttonen m.fl. 2012; Kantola & Kananen 2013). Dagens Finland kan således beskrivas som ett *individansvarssamhälle*, där företagsamma ungdomar som tar eget ansvar och klarar sig själva är ideala medborgare (Kelly 2006; Brunila m.fl. 2020). Denna slags medborgare är också kostnadseffektiva för välfärdsstaten: individerna ska själv vara aktiva, försöka maximera sin livskvalitet och ha kontroll på sitt liv (Saarinen m.fl. 2014; Brunila & Ylöstalo 2020).

Individens eget ansvar har ett kulturellt uttryck i det finländska samhället som starkt ethos att man ska klara sig själv. Detta syns till exempel i hur tidigt finländska ungdomar flyttar ut från sitt barndomshem jämfört med andra europeiska ungdomar (Eurostat 2024). Samma ethos visar de utbildningspolitiska åtgärderna för att öka ungas självstyrning och ansvarstagandet för det egna lärandet och välbefinnandet (t.ex. Tolonen & Aapola-Kari 2021; McLeod & Wright 2016, 780–781).

Dessutom kan mediediskussionerna upprätthålla ett effektivitets- och prestations-klimat som pressar och belastar ungdomarna (Mueller & Abrutyn 2016; se bilaga 1, endast på finska). Unga berättar att de upplever skam och utanförskap ifall de inte kan motsvara förväntningarna (Ågren & Kallio 2023). En del unga har internaliserat tanken att framgång i livet framförallt hänger på de egna ansträngningarna (Furlong & Cartmel 2007; Kelly 2006; France 2007). Ändå förefaller unga i ökande grad tänka att framtidsmöjligheterna även påverkas av faktorer oberoende av det egna agerandet (Kiilakoski & Happonen 2024, 85). Exempel på sådana faktorer kan vara hot och kriser som grumlar framtidsutsikterna, men även ungas medvetenhet om deras ojämlika möjligheter att planera sin framtid i ett samhälle som förändras i accelererande takt (t.ex. Kallio & Ågren 2025).

I individansvarssamhället får ungdomarna axla trycket själv. När man betonar ungas eget ansvar för hur de klarar sig förbigås dock samhällsarrangemang och politiska beslut som påverkar ungas möjligheter att må bra och planera sin framtid. Unga har till sin bakgrund mycket ojämlika utgångspunkter när de funderar på framtiden: familjens socioekonomiska bakgrund har exempelvis väsentlig inverkan på ungas utbildningsval (t.ex. Tolonen & Aapola-Kari 2021) och föräldrarnas möjligheter att stötta ungdomarna på vägen till ett självständigt liv varierar. Kön, ålder, etnisk bakgrund, minoritetsställning, ekonomisk situation, funktionsförmåga, bruk av tjänster samt diskriminering och rasism genererar ojämlikheter som korsar ungas liv. De polariserar ungas möjligheter att drömma om en framtid där de kan tillhöra och delta i samhället på lika villkor med andra (Chesters ym. 2019; Woodman & Wyn 2015; Nikunen 2017; Tokola m.fl. 2019).

När man vet att ungas framtidstro påverkas av tankar om vilken egen framtid som kan anses möjlig är det viktigt att komma ihåg att utgångspunkterna för att föreställa sig framtiden och göra valen inte är likadana för alla unga. Därför är det viktigt att bekämpa ojämlikhet och polarisering bland unga även med tanke på framtidstron.

Kamrat- och parrelationer är förenade med tryck

Tryck på unga uppstår i många olika vardagsmiljöer: skolor och läroanstalter, arbetsliv, servicesystem, familjer och fritidsaktiviteter. Tryck upplevs även i *personliga angelägenheter*. Enligt Ungdomsbarometern 2025 upplever 39 procent av ungdomarna ett offentligt och socialt tryck att etablera en parrelation och skaffa barn. Oron över fallande nativitet och dess inverkan på samhällsekonomin gäller främst unga kvinnor, varav något mer än en tredjedel (37 %) uppgav att de känner ett tryck att skaffa barn (Happonen & Laine 2026). Ungas familjedrömmar påverkas av många slags faktorer. Unga begrundar till exempel ifall det är möjligt och rätt att skaffa barn i en värld fylld av oro och hot (Ivanova & Balbo 2024), ifall föräldraskap kan kombineras med en osäker ställning på arbetsmarknaden eller ifall bildandet av familj får stöd och acceptans om man tillhör en sexuell minoritet eller könsminoritet (Kallio m.fl. 2026). Unga lyfter fram att anskaffning av barn förutsätter tillräckligt stabila förhållanden i vardagen. För att skapa dessa behövs flexibilitet vid studier, rättvisa i arbetslivet, tillräcklig ekonomisk försörjning, starkare stöd för utmaningar inom mental hälsa samt en seriös klimat- och miljöpolitik (Kallio m.fl. 2026).

Framförallt unga kvinnor och flickor utsätts för sexuellt våld och antastande i olika vardagsmiljöer. Mer än var femte flicka som svarade på Skolhälsoenkäten (Institutet för hälsa och välfärd 2025a) uppgav att hon utsatts för störande sexuella förslag eller antastande. Dessa upplevelser är särskilt vanliga hos unga som tillhör någon minoritet (Rauta 2025). Anmärkningsvärt vanligt är också våld i ungas parförhållanden. Exempelvis i *forskningsprojektet om samtycke (Kiistelty suostumus)* rapporterade 43 procent av de unga i en enkät att de utsatts för våld i sina förhållanden (Peltola 2023, 29). Antalet minderåriga brottsoffer vid våld i parförhållande eller nära relation har ökat avsevärt (Statistikcentralen 2024a). Våldet i de ungas förhållanden förblir dock ofta dolt både som ungdomsspecifikt och könsrelaterat fenomen (Isotalo 2023).

Det är särskilt sårbart att uppleva våld som ung då man just börjat utforska parförhållanden, intima relationer och frågor om sexualitet. Upplevelserna kan även påverka intresset för att bilda en parrelation och familj i framtiden. Unga berättar att våldsupplevelser inte identifierats eller har förminskats i tjänsterna och rättssystemet (Isotalo 2023). Sådana erfarenheter försvagar ungas tilltro till samhällets system (Kallio 2023), vilket oundvikligen också påverkar framtidstro. Ungas framtidstro stärks om de har möjlighet att berätta om sina upplevelser och kan lita på att få behörigt stöd och hjälp.

Generationsklyftor

Dagens unga generation blickar mot framtiden mitt i genomgripande förändringar och stor osäkerhet. I kapitel 2 har vi beskrivit tiden av polykris eller kombinerade kriser. Förändringar på arbetsmarknaden, teknologisering, digitalisering, ekonomiska ras, globala hot och kriser, glidningar i samhällets värdegrund och urholkning av demokratin grumlar framtidsutsikterna och försvårar avvägningen av alternativ. Unga har svårt att hantera sin ställning på arbetsmarknaden, och ungdomsarbetslösheten är rekordhög (Statistikcentralen 2025b). Att skaffa en tillräcklig utkomst och kanske en ägarbostad förefaller allt oftare osäkert (Chesters m.fl. 2019; Walsh & Black 2020). För unga är framtiden inte bara osäker utan även ohanterlig, kaotisk och rent av skrämmande i en tid av många kriser och genomgripande förändringar (Kallio & Ågren 2025; Cahill & Leccardi 2020).

Samhällets snabba och till synes ohanterliga förändring har lett till *generationsklyftor*. Det stabila vuxenliv som varit möjligt för tidigare generationer finns inte nödvändigtvis längre (t.ex. Wyn 2020; Cuervo & Wyn 2016). Unga upplever att förväntningarna och trycket på dem är orimliga i sådana här förhållanden. Unga kommunicerar att äldre årskullar inte förstår vilken verklighet de unga möter (t.ex. Woodman 2011; Kallio & Ågren 2025) men inte heller visar intresse för ungas synpunkter eller vilja att beakta dem. Ungas synpunkter nedvärderas eftersom unga personer inte anses tillräckligt upplysta eller fysiskt och psykologiskt mogna jämfört med vuxna (Bessant & Watts 2012; Bessant 2008). Detta skulle kunna beskrivas som att generationerna talar förbi varandra (Anttila 2010): unga tycker att man i offentligheten och politiken bara diskuterar det som vuxna fastställt som viktigt och inte tar ungas oro på allvar (t.ex. Bessant & Watts 2025; Hickman m.fl. 2021). Detta kan leda till misstro mot att någonting kan förändras till det bättre i framtiden.

Politiska beslut ökar trycket på unga

Trycket på unga i det finländska samhället har att göra med de sociala förväntningarna på hurdana ungdomar ska vara och med *samhällets system och åtgärder* genom vilka unga får stöd och aktiveras för att uppfylla dessa förväntningar. Unga kräver utrymme och tid att planera sitt liv och möjligheter att testa olika alternativ (t.ex. Ågren & Kallio 2023; Walther & Stauber 2025).

Med politiska åtgärder har man inte alltid lyckats minska trycket på unga och öka deras möjligheter att navigera i en komplex värld, snarare tvärtom (t.ex. Pyy-Martikainen & Simanainen 2024). Unga upplever att de måste hålla samma takt som andra, fatta beslut i ett ännu tidigare skede och precis när det förväntas av samhället (t.ex. Wood 2017). Till synes effektiva lösningar ur samhällsekonomiskt perspektiv, såsom förstagångskvoten för högskolestudier, begränsning av studierätten och

åtstramningar i det sociala trygghetssystemet vilka berör unga kan vara pressande som mänskliga erfarenheter. De ökar osäkerheten och tvingar unga till sådant taktiserande för framtiden som inte ligger i de ungas eller samhällets intresse. Ungas individuella erfarenheter blir även deras socialt delade verklighet såsom uppfattningar om vilken ställning unga har i samhället eller hur rättvisan mellan generationer förverkligas. Det skulle vara viktigt att unga kan göra framtiden till sin egen och sträva efter saker de själva anser viktiga. I ett samhälle som känns pressande drar sig en del unga till dess utkant för sitt eget välbefinnande (t.ex. Cahill & Leccardi 2020).

Det är förståeligt att ungas framtidstro vacklar

I det här underkapitlet har framtidstron granskats utifrån förväntningarna på unga och tryck som dessa genererar. När man vet bland vilka genomgripande samhällsförändringar, ojämlikheter och generationsklyftor dagens ungdomar funderar på framtiden visar sig försvagningen av framtidstron förståelig. Ungas framtidsskepsis är en reaktion och kanske en medveten protest mot en framtidsbild där unga har på sig orimliga förväntningar och inte på trovärdigt sätt kan utlovas samhällets stöd och en tryggad framtid.

4.4 Tonen i framtidsretoriken

I föregående kapitel beskrivna fenomen som pandemi, nedskärningar i välfärdsstaten eller individansvarspolitik är av det slag som bland unga väckt motiverad oro för den egna framtiden. Dessa händelser kan bara delvis förklara försvagningen av ungas framtidstro eftersom den materiella verkligheten inte direkt definierar ungas uppfattningar om framtiden. Uppfattningar, tolkningar och betydelser som rör framtiden är socialt konstruerade genom språk, interaktion och delade betydelser. (Fuller & Loogma 2009: Dufva 2015, 24–26; Komonen 2025, 49–52.).

Vuxensamhällets språkbruk, maktförhållanden och definierande processer påverkar hur unga föreställer sig framtiden och sin plats där. I politik, medier, offentlig debatt och samhällsinstitutioner skapas kulturellt delade framtidsbilder och tolkningsramar som rör framtiden. De påverkar den emotionella tonen och det affektiva samtalsklimatet samt definierar vilka framtidsfrågor som är "berättigade" och vilka som marginaliseras.

I detta kapitel granskas ungas framtidstro och dess försvagning i en bredare samhällelig och kulturell kontext. Vilka framtidsberättelser figurerar i samhället? Vilken röst, delaktighet och agens får de unga i framtidsdiskussionerna? Och hur har den språkliga och kulturella nivån påverkat ungas framtidstro?

Framtiden inställd?

Dagens unga lever i ett samhälle vars framtidshorisont blivit smalare och kortare på samma gång. Det finns nästan ingen plats eller tid för framtidsresonemang som tränger långt in i framtiden, öppnar alternativ och utmålar önskade framtider. När man talar om framtiden beskrivs den allt oftare med oro, hot och risker som perspektiv. (White 2024; Burn-Murdoch 2024; Küsters & Andritzky 2023).

Uppfattningen om en alternativlös framtid är historiskt sett ett ganska nytt fenomen. I västliga industriländer som Finland började tron på en öppen och förändringsbar framtid brista efter kalla krigets slut på 1990-talet. Västlänarna kom ut segrande ur den ideologiska motsättningen och där spred sig den så kallade illusionen om historiens slut. Förändringar på systemnivå ansågs varken möjliga eller nödvändiga. Tanken var att marknadsekonomi kombinerat med liberal demokrati ofrånkomligen genererar allt bättre förutsättningar och högre levnadsstandard för medborgarna. Denna tidlösa idé skapade en ny slags, fortsatt rådande kris för social fantasiförmåga. (Uschanov 2016; Miettinen 2024; White 2024; Mulgan 2020.)

I Finland började löftet om en oundvikligen bättre framtid svaja senast som följd av den globala ekonomiska kris som började 2008. Allt försvann ("Kaikki meni") utbrast Iltalehti i en berömd löpsedel 9.2.2012. I början av 2010-talet byttes drömmarna om en bättre morgondag hastigt mot en kamp för välfärdsstatens överlevnad där framtiden inte tros medföra förbättringar av det som varit (Koski 2022). Till följd av den ekonomiska krisen blev åtstramningsretoriken snabbt en huvudströmning som allt mer definierade framtidsdebatten i politiken, samhället och medierna. Ekonomisk stramhet framställdes som en oundviklig realitet och alternativa samhällsframtid uteslöts som oansvariga eller omöjliga (se t.ex. Harjuniemi 2020; Salo 2017). Förutom alternativlöshet kan ekonomiska argument även tas till för att stänga ute vissa debattörer från samhällsdebatten och beslutsarenorna såsom unga klimataktivister har upplevt (Piispa, m.fl. 2020, 18–19, 42).

Den ekonomiska krisen 2008 inledde en slags "period av nödlägen" som i grunden förändrat det demokratiska samhällets förhållande till tid och framtid. Framtiden ser inte ut att vara ett kollektivt projekt som tidigare utan snarare ett mål för snabba reaktioner och proaktiv hantering (White 2024). När samhällets framtidshorisont blivit kortare och smalare har det även lett till att kollektiva visioner och utsikter för önskade framtider har försvunnit – eller i varje fall marginaliserats – i samhällets framtidsdebatt. Framtidsorienterat (utopiskt) drömande håller på att ersättas av framgångsorienterad (nostalgisk) längtan. När vi gick in på 2020-talet hade nostalgisk populism utvecklats till en global, politiskt och kulturellt inflytelserik rörelse (Vihma 2021; Dufva m.fl. 2020, 7–8). Detta har inte gått obemärkt förbi hos unga som själva framhållit att samhället saknar delade, inspirerande mentala bilder av

bättre framtider (Barn- och ungdomsstiftelsen 2025). Ur detta perspektiv kan det inte anses förvånande att bristande tilltro och optimism beskriver hur framtiden, i större kontext än Finland, upplevs av de unga som växer upp i västliga industriländer (IPSOS 2017).

Varför just unga?

Försvagad framtidstro är ett större och långvarigare samhällsligt och kulturellt fenomen som även ser ut att beröra vuxenbefolkningen (se t.ex. Kujanpää 2024; Statsrådet 2025; Metelinen 2026). Enkätundersökningar pekar dock på att i synnerhet unga har bristande tilltro till framtiden. Det finns flera möjliga förklaringar till att just ungas framtidstro skakats.

En förklaring har att göra med hur dagens unga upplever tidens acceleration annorlunda än tidigare generationer (Rosa 2013). För unga är accelererande tid en särskilt holistisk upplevelse eftersom övergångarna i deras liv samtidigt är både snabba och mindre förutsägbara: utbildning, arbete och vuxenlivets fasta etapper utgör inte längre en linjär sträcka. Det här skapar en upplevelse av tid som går "för fort" eftersom unga ständigt måste anpassa sig, göra val mitt i osäkerhet och vara beredda på förändring. Dagens unga har inte en lika klar föreställning om framtiden som tidigare generationer. Digital realtid, konkurrensutsatta utbildnings- och arbetsmarknader samt globala kriser förstärker denna upplevelse och i ungas vardag ser framtiden då ut att vara påfrestande och strukturellt osäker. I förändring är också de ungas levnadssätt, sociala relationer, utbildningssystem och arbetslivsförankring. Dagens unga möter framtidsrelaterade risker och osäkerheter som är främmande för deras föräldrar, lärare och fostrare (Kabol & Tapio 2018).

En annan möjlig förklaring har att göra med hur de unga ser framtiden som en egen fråga mycket mer än vad äldre generationer gör. För unga representerar exempelvis 2050-talet inte någon abstrakt framtid utan en konkret tidpunkt då de möter följderna av de beslut som fattats eller inte fattats nu (Lähdemäki-Pekkinen m.fl. 2023). Hos äldre personer bidrar däremot psykologiska och institutionella faktorer till att ansvarstagande på längre sikt är osannolikt och strävan efter kortsiktig nytta rationellt. Det här kan i sin tur leda till att vuxensamhället och dess institutioner inte kan identifiera och förstå ungas upplevelse av existentiella kriser, nöd och hopplöshet. Dessa kan till och med förminskas: exempelvis är klimatförändringar och urholkning av demokratin de ungas "framtida livsvillkor" som tidigare generationer inte behöver ta på samma allvar (Kallio & Ågren 2025).

En tredje möjlig förklaring avser hur den framtidsbild som samhället erbjuder inte motsvarar ungas värderingar eller vad de vill ska hända. Unga växer upp i en snabbt föränderlig och komplex värld som på många sätt är mycket annorlunda än den där tidigare generationer växte upp. Trots denna omvandling är den framtidsbild och "normala" levnadsbana som samhället erbjuder unga fortfarande mycket traditionell. Detta avspeglas även i ungas förväntningar på framtiden, vilka typiskt reflekterar det omgivande samhällets ideal och värderingar (Happonen & Kiilakoski 2025, 69–79; Barn- och ungdomsstiftelsen 2021; Heikkilä m.fl. 2017; Heimonen 2022). De flesta unga drömmer fortfarande om sådant som en fast anställning, ägarbostad, kärnfamilj, välfärdsstat och livsduglig planet. Tidigare generationer har sett dessa som självklarheter, men dagens unga börjar tvivla på sina möjligheter att få del av dem. En del unga har börjat ifrågasätta önskvärdheten av värderingarna och idealen bakom den framtidsbild som samhället erbjuder. Då har man exempelvis utmanat idealet ständig ekonomisk tillväxt och krävt nya värden i dess ställe, såsom downshifting (Piispa & Kiilakoski 2021).

Alla tre förklaringar speglar på sitt sätt samma fenomen. Samhällsdebatten ger en bild och uppfattning om framtiden som inte motsvarar den förändrade verklighet där unga redan lever och möter därför inte ungas förväntningar, önskemål och farhågor. Som vi konstaterade i kapitel 2 är de unga inte nödvändigtvis på väg att förlora sin framtidstro utan tron på den framtid som samhället försöker sälja till dem. Framtidsforskningsbegreppet förbrukad framtid avser en utifrån anamman framtidsuppfattning som inte motsvarar de egna värderingarna eller det man önskar ska hända (Inayatullah 2008). Säljer vi alltså en förbrukad framtid med utgången sista förbrukningsdag till de unga?

Unga som mål och aktörer i framtidsdebatten

Det relevanta för ungas framtidstro är inte bara hur framtiden beskrivs. En lika relevant fråga är de ungas framtidsmakt. Vilken röst, delaktighet och agens får de unga själv i samhällets framtidsdebatter?

I den offentliga debatten kopplas unga och ungdom typiskt till tanken om framtidshopp som på sikt ska ta över ansvaret för att upprätthålla och förnya samhället och lösa de utmaningar och kriser som hotar oss. Å andra sidan kan man vara oroliga och fördömande när unga ses som omogna varelser i behov av skydd och omsorg eller upprorsmakare som stör samhällsfriden och bryter normer (t.ex. Threadgold 2020).

Sedan 2010-talet domineras framtidsdebatten i det finländska samhället av frågan om den offentliga ekonomins hållbarhet. I debatten beskrivs unga typiskt som humankapital och framtida skattebetalare. En allt vanligare retorik i de senaste årens samhällsdebatt är att ekonomisk anpassning motiveras med välfärden för kommande generationer. Detta innebär nedskärningar i dagens tjänster och förmåner för unga. Då hamnar dagens unga i en sits där de inte bara ska finansiera de äldre generationernas vård, omsorg och pensioner utan även göra uppoffringar för ofödda generationer.

De ungas egen röst hörs ofta inte i diskussionerna om deras framtid. När unga fört fram sin egen oro i den offentliga debatten, till exempel om klimatet eller ungas mentala hälsa, har de ibland mött en nedvärderande attityd till och med från samhällets högsta beslutsfattare. Mediebilden av unga är ofta tillspetsad och stereotypisk (se bilaga 1, endast på finska). I stereotyp retorik beskrivs unga som en likartad och enhetlig grupp som vuxensamhället kan definiera från sina utgångspunkter och mot vilken det har rätt att rikta åtgärder. Samtidigt döljs vad de unga själva tänker, vad de önskar av de vuxna och vilken slags framtid de drömmer om.

5 Åtgärdsrekommendationer

I kapitel 4 konstaterades att ungas vacklande framtidstro förklaras av fyra sammankopplade men separata utvecklingstrender. Dit hör globala fenomen och polykriser, utvecklingstrender i det finländska samhället, tryck på unga och i vilken ton den offentliga debatten om framtiden och de unga förs. Framtidstron påverkas av faktorer som är övergripande och långvariga till sin natur. Denna utgångspunkt har styrt arbetet med rekommendationerna så att de riktar sig till flera olika politiksektorer och branscher.

Rekommendationerna är uppdelade i åtta rekommendationshelheter. De kombinerar samhällsövergripande riktlinjer med konkreta enskilda åtgärder från utveckling av servicesystemen till granskning av språkbruket. Åtgärderna tar hänsyn till den särpräglade ungdomsfasen av livet och syftar till att möta de identifierade utmaningarna så att ungas upplevelse av det egna aktörskapet stärks och inte bara positionera de unga som mål för åtgärderna.

Rekommendationerna identifierar även att ungas framtidstro påverkas av både nationella beslut och stora globala utvecklingstrender. Enskilda åtgärder är viktiga men i bakgrunden ska det också finnas en holistisk syn på förutsättningarna att bidra till ett gott liv för unga och starkare framtidstro.

Rekommendationerna riktar sig till statsförvaltningen, välfärdsområden, kommuner, organisationer och civilsamhället överlag. Detta avspeglar synen att ungas vacklande framtidstro är ett övergripande och långvarigt fenomen där man behöver gripa in med samtidiga och ömsesidigt förstärkande åtgärder från flera aktörer.

5.1 Skapa en trygg, respektfull och lösningscentrerad samtalskultur i samhället

1. Bär samhällsansvar för en uppriktig, hopp- och aktörskapsförstärkande framtidsretorik – särskilt i politiskt beslutsfattande

Sättet att tala om framtiden påverkar hur barn och unga ser på sina möjligheter och på framtiden riktning. För närvarande präglas samhällsdebatten av kortsiktighet och reaktivitet, och retoriken speglar oftast framtiden som dyster och alternativlös. Samhällets beslutsfattare har ett särskilt ansvar för framtidsretoriken och dess kvalitet. Deras ord definierar offentlig debatt och påverkar ungas upplevelse av huruvida de och deras framtid tas på allvar. Samhället behöver en realistisk och lösningscentrerad framtidsdebatt som tar hänsyn till de ungas synpunkter och som identifierar utmaningarna men visar att de kan lösas tillsammans. Sådan retorik stärker ungas aktörskap, minskar osäkerheten och skapar tilltro till att framtiden är förändringsbar.

2. Inled dialoger om teman som påverkar de ungas upplevelse av delaktighet och uppskattning

Ungas tilltro till samhället och framtiden påverkas i väsentlig grad av hur de unga bemöts i den offentliga debatten. Det behövs faciliterade dialoger där ungdomar, beslutsfattare, föräldrar och yrkespersoner inom olika områden samlas för att granska olika teman, såsom rasism och diskriminering, bemötande av unga kandidater och klimataktivister samt sociala mediers samtalskultur inklusive hatretorik mot unga personer. Diskussionerna på olika nivåer främjar samförstånd, minskar fördomar och hatretorik och stärker respektfull interaktion. Bred dialog är en viktig metod för att öka de ungas upplevelse av respekt och delaktighet.

3. Stärk arbetet mot rasism och de vuxnas ansvar för samtalskulturen i samhället

Rasism, hatretorik och tillåtande samhällsklimat gentemot dessa försvagar ungas likställdhet och upplevelse av delaktighet. Arbetet mot rasism inom skolor, ungdomsarbete, arbetsplatser och medier är nödvändigt för att varje ung person ska känna sig respekterad och trygg. Varje vuxen har ett ansvar för sina ord och handlingar samt skyldighet att ingripa mot rasistiskt bemötande och otillbörligt beteende när sådant förekommer. Beslutsfattarna har en viktig roll när det gäller att skapa en respektfull samtalskultur som stärker framtidstron och att bekämpa desinformation.

4. Stärk den framtidspedagogiska kompetensen hos personer som verkar bland unga och håll en årlig framtidstemadag eller -vecka

Unga behöver utrymme och stöd för att begrunda framtidens möjligheter. Vuxensamhället behöver kunskap om vad unga tänker om framtiden och vilken framtid de önskar. Stärk den framtidspedagogiska kompetensen hos lärare, ungdomsarbetare och andra som verkar bland unga, till exempel genom fortbildning och integrera framtidspedagogik i undervisningen. En regelbunden framtidstemadag eller -vecka ger en struktur där unga och vuxna kan samtala, få kunskap och delta i att fantisera om och bygga framtiden.

5.2 Utveckla beslutsfattandet till att långsiktigt främja ungas välbefinnande och rättvisa mellan generationer

5. Inled en bred dialog om rättvisa mellan generationer och börja förbereda ett nytt samhällskontrakt

Genomgripande förändringar av ekonomi, arbetsliv, demografi och demokratiska system samt global upphettning undergräver ungas tilltro till det intergenerativa samhällskontraktet. I Finland ska det inledas en bred dialog om hur makt, rättigheter och kostnader ska fördelas i samhället på ett sätt som är rättvist för olika generationer. Samtidigt ska samhällets löfte till de unga om framtiden uppdateras för att trovärdigt möta ungas önskemål och behov.

6. Trygga kommande generationers rättigheter och rättvisan mellan generationer genom att skriva in dessa i lag

För att stärka framtidstron i unga åldersgrupper krävs det att kommande generationers rättigheter och rättvisan mellan generationer är mer än högtidliga principer. De ska tryggas på en institutionell och rättslig grund genom att skrivas in som bindande åtaganden i lag och konsekvensanalyser av beslut så som skett i exempelvis Wales, Nederländerna och Irland. Bindande lagstiftning stärker tilltron bland dagens och morgondagens unga att deras rättigheter och rättvisan mellan generationer inte är beroende av välviljan hos den vid var tid makthavande generationen. Detta är särskilt viktigt eftersom Finlands demografi och valdeltagandet ger prioritet åt behoven hos medelålders och äldre.

7. Bygg en bättre framtid för unga genom att stärka proaktivt och långsiktigt beslutsfattande

Förutseende och framtidskunskap ska bli en ännu starkare och systematisk del av styrnings- och beslutsprocesser. Framsynsmetoder bör användas för att förutse lagstiftningsbehov samt bedöma långvariga och först efter lång tid synbara konsekvenser av lagstiftningen. Hanteringen av faktorer som undergräver och stärker ungas framtidstro kräver förutseende och långsiktigt beslutsfattande över regerings- och valperioder.

8. Ta fram en parlamentarisk vision om tvärsektoriell ungdomspolitik som vägleder arbetet för ungas välbefinnande över regeringsperioderna

Med ungdomspolitik avses allt beslutsfattande som rör unga. Ungas välbefinnande är ett långsiktigt mål som inte får hänga på de skiftande regeringsperioderna. En parlamentarisk vision skapar gemensamma riktlinjer och säkerställer ett sektorsövergripande samarbete. Ett gemensamt åtagande innebär mindre ryckig politik och stärker ungas tilltro till att deras framtid är en samhällig prioritet.

9. Skapa en modell för att bedöma ungdoms- och framtidskonsekvenser i beslutsfattandet

Det ska säkerställas att beslutsfattandet systematiskt beaktar ungas synpunkter och de långsiktiga konsekvenserna för välbefinnandet hos unga i olika samhällig ställning. Bedömningen av ungdomskonsekvenser hjälper till att identifiera risker och möjligheter innan beslut fattas samt beslutens sammantagna konsekvenser. Bedömningsmodellen ska inbegripa en bedömning av miljö- och klimatkonsekvenserna eftersom dessa är centrala faktorer för ungas framtid. Alla under 29 år och beslutens olika konsekvenser per åldersgrupp ska beaktas vid bedömning av ungdomskonsekvenserna. Fungerande praxis i olika EU-länder beaktas när modellen bereds.

5.3 Stärk ungas delaktighet och framtidstro i klimat- och miljöåtgärderna

10. Genomför en klimat- och miljöpolitik som stärker ungas framtidstro

Unga upplever klimatförändringarna och miljökrisen som stora hot mot sin framtid. En klimat- och miljöpolitik som är konsekvent, ambitiös och lösningscentrerad skapar hopp och tilltro till att man tar tag i problemen. Detta minskar klimatångesten och stärker ungas upplevelse av att samhället verkar långsiktigt för en hållbar framtid.

11. Öka sätten för unga att starkare påverka klimat- och miljöpolitiken

Unga vill vara aktiva i klimat och miljöfrågor men deltagandet stannar ofta på hörande- eller konsultationsnivån. Genom fler påverkanskanaler och starkare roll för unga i klimat- och miljöpolitiken kan man skapa upplevelser av delaktighet och stärka tilltron till demokratin. Detta minskar frustrationen och bidrar till aktivt medborgarskap.

12. Öka kompetensen hos vuxna som verkar bland unga när det gäller att minska klimat- och miljöångesten och att stärka hoppet. Renodla ungdomsarbetets roll som stöd till och igångsättare av ungas frivilliga miljöverksamhet.

Klimatångest är allt vanligare bland unga. Kompetensen hos vuxna, såsom lärare och ungdomsarbetare, är avgörande när det gäller att identifiera och hantera klimatångesten. Ungdomsarbetet kan utgöra ett viktigt stöd för ungas miljöverksamhet genom att tillhandahålla lokaler, resurser och handledning. När unga får stöd för sina initiativ stärks deras upplevelse av delaktighet och påverkan.

5.4 Utöka ungas möjligheter att delta och stärk gemenskaps känslan

13. Sänk rösträttsåldern till 16 år

Unga upplever att de inte får sin röst hörd i beslutsfattandet trots att många politiska beslut påverkar deras framtid. En sänkning av rösträttsåldern till 16 år skulle vara ett konkret bevis på att samhället ser unga som viktiga aktörer och vill stärka deras påverkansmöjligheter. En sänkt åldersgräns breddar ungas demokratiska deltagande, ökar den politiska aktiviteten redan i ett tidigt skede och stöder långsiktigt medborgarskap. Den ökar också rättvisan mellan generationer genom att unga får möjlighet att påverka beslut vars konsekvenser sträcker sig långt in i framtiden.

14. Säkerställ att unga har färdigheterna för aktivt medborgarskap och att samhället förstår och identifierar ungas mångsidiga sätt att påverka.

Ungas delaktighet och upplevelse av påverkan är centrala för att stärka framtidstron. Öka demokratikompetensen hos lärare och ungdomsarbetare för att kunna ge unga stöd i deltagande och påverkan och öka deras tilltro till demokratin och samhället. Acceptera och stötta ungas frivilliga medborgarpåverkan såsom klimataktivism samt deltagande i civilsamhällets aktiviteter.

15. Stärk lokalsamhällets betydelse genom stöd till ungas egen verksamhet i form av lokaler och verksamhetsunderstöd. Möjliggör att grupperna i den egna verksamheten också kan använda läroanstaltens lokaler kvällstid.

Ungas egen verksamhet ökar delaktigheten, stärker gemenskapskänslan och demokratin. När kommunerna tillhandahåller icke-kommersiella lokaler och verksamhetsunderstöd möjliggörs fritidsaktiviteter, evenemang och gruppverksamhet som förebygger ensamhet och skapar meningsfulla sociala relationer. Detta bidrar till ungas välbefinnande och förankring i lokalsamhället.

16. Stötta unga i att bygga kamratrelationer och minska ensamheten

Kamratrelationer skapas i skolan men också i fritidsaktiviteter. Därför är det viktigt att säkerställa att fritidsaktiviteterna fortsatt är mångsidiga och tillgängliga och att genomförandet av dem får tillräcklig finansiering. Vuxna som arbetar med ungdomsgrupper ska tillhandahållas kompetens för att utveckla gruppverksamheten och upprätthålla en positiv gruppdynamik. Så kan man främja att unga blir lyssnade på och bemötta på ett positivt sätt i gemenskaper där de tillbringar tid.

5.5 Bygg en trygg vardagsmiljö för unga

17. Öka tryggheten i ungas vardagsmiljöer

En del unga möter våld och hot om våld exempelvis i offentliga utrymmen, nära relationer och olika gemenskaper eller via internet. Långsiktigt arbete mot våld, mobbning, diskriminering och trakasserier bedrivs i ungas vardagsmiljöer. Se till att våldsoffer får hjälp snabbare och påskynda rättegångarna. Öka ungas medvetenhet om var hjälp finns då de utsätts för våld, mobbning, diskriminering eller trakasserier.

18. Stärk regleringen på EU- och nationell nivå som ålägger sociala medieplattformar att förebygga spridning av skadligt innehåll och desinformation samt öka transparensen för tjänsternas algoritmer.

En trygg digital miljö förutsätter att sociala medieplattformar sköter sina åtaganden på ett ansvarsfullt sätt. Företagen (som Meta och ByteDance) ska ta sitt ansvar för att moderera innehållet så att unga inte exponeras för hatpropaganda, miss- och desinformation samt annat skadligt material och trakasserier. Det behövs tydligare reglering på EU-nivå samt konsekvent nationellt genomförande av den så att plattformarna åläggs att effektivt övervaka innehållet och ta bort skadligt innehåll. Plattformarnas ansvar för att erbjuda trygga sociala medier ska skärpas särskilt när tjänsten används av minderåriga unga. Därtill ska det krävas av plattformarna att funktionsprinciperna för algoritmer som styr innehåll som visas för unga görs transparenta.

19. Medieaktörer som åtagit sig att följa journalistiska principer och myndigheterna uppmanas att producera tillgängligt, tillförlitligt och riktat innehåll för unga i sociala mediekanaler som är populära hos unga

Unga söker information främst på sociala medieplattformar, så det måste finnas tillförlitligt innehåll på de kanaler som unga använder dagligen. Det är viktigt att Yle fortsatt producerar oberoende information riktad till unga på sociala medieplattformar och att myndigheter (som stat, kommun, välfärdsområden, polis och ungdomsväsende) kommunicerar på ett aktivt och för unga begripligt sätt. Kommersiella medieaktörers ansvarsfullt producerade innehåll som riktar sig till unga är likaså en central del av kvalitativ och demokratisk informationsförmedling. Därtill ska ungas kritiska medieläskunnighet stärkas så att de klarar av att skilja på tillförlitlig information och desinformation.

20. Du som är vuxen: mobba inte unga i sociala medier

Unga har rätt att delta i samhällsdebatten och uttrycka sina synpunkter, tankar och sin identitet utan rädsla för att bli mobbad, förminskad eller trakasserad. Sociala medier är en central arena för samhällsdebatt. Vuxna har ett särskilt ansvar för samtalskulturen eftersom deras beteende skapar en mall för andra och definierar huruvida de unga känner sig välkomna i den offentliga debatten. Negativ och håfull retorik mot unga, särskilt från beslutsfattare, influerare eller personer i offentlig ställning, hämmar ungas fridfulla uppväxt och trygga deltagande.

5.6 Garanterade unga likvärdiga möjligheter till utbildning och skapa en mindre pressad ungdomstid

21. Stärk ungas välbefinnande och delaktighet på skolor och läroanstalter genom att öka elevhälsans resurser och tjänsternas tillgänglighet

Tillräckliga elevhälsoresurser säkerställer att unga får hjälp i tid och nära sin vardagsmiljö. När tjänsterna är lättillgängliga kan problemen identifieras och lösas i ett tidigt skede, vilket stärker ungas tilltro till skolgemenskapen och ökar välbefinnandet.

22. Öka närundervisningsdagarna i yrkesinriktad utbildning

Studerande på yrkesläroanstalter har rätt till adekvata yrkesfärdigheter och allmänbildande studier. Ökad grad av distansundervisning och lärande i arbetet har försvagat gemenskaps känslan och prioriterat yrkesfärdigheterna i kompetensen. Närundervisningsdagar stärker ungas sociala relationer, bidrar till förankring i studierna och gör det lättare att få stöd vid behov. Bättre balans mellan lärande i arbetslivet och närundervisning bidrar till mångsidiga förutsättningar samt möjligheter till fortsatta studier för studerande.

23. Utred möjligheterna att reformera urvalet och antagningen till högskoleutbildning så att huvudämnet väljs i ett senare skede

Dagens system skapar stort tryck i sökskedet när en ung person ska göra viktiga, bindande karriärval i ett tidigt skede. En möjlighet att välja huvudämne senare ger unga tid att bekanta sig med olika alternativ. Detta ökar flexibiliteten och stärker ungas välbefinnande samt stöder högskoleutbildningens tillgänglighet.

24. Förbättra högskoleutbildningens tillgänglighet och utred hur positiv särbehandling kan öka likställdheten

Det finns alltså skillnader i tillgänglighet mellan olika sociala bakgrunder, områden och språkgrupper. Beakta relevansen av sociala skillnader såväl vid förankring i utbildning som antagning till den. Positiv särbehandling och riktade stödåtgärder under studierna säkerställer att alla unga har likvärdiga möjligheter till högskoleexamen.

25. Öka stödet vid övergångar som rör utbildning och arbetsliv

Övergångar mellan utbildningsstadiet och till arbetslivet är kritiska faser där unga behöver mer stöd och kunskap om olika alternativ. Tydliga stödstrukturer minskar risken för avbrutna studier och stärker ungas tilltro till sitt vägval. Vi behöver minska pressen på unga genom att möjliggöra byte av studieinriktning utan ekonomiska sanktioner.

26. Integrera skolungdomsarbetet i generellt inriktad elevhälsa

Skolungdomsarbetet tillför skolan kompetens om bemötande och stärker gemenskaps känslan. Ungdomsarbetare kan fungera som brobyggare mellan ungdomarna och skolan, vilket ökar de ungas delaktighet och minskar upplevelsen av ensamhet.

5.7 Stärk ungas ekonomiska trygghet och underlätta övergångarna till arbetslivet

27. Trygga ungas utkomst, stärk ungdomstidens sociala trygghet och omvärdera studiestödets lånebetoning

Ungdomen är en kritisk fas där ekonomisk trygghet möjliggör att man förankras i samhället, utbildar sig, söker jobb och upprätthåller den mentala hälsan. Dagens sysselsättningsläge är osäkert och unga avslutar studierna med stora lån, vilket ökar den ekonomiska stressen och försvagar framtidstron. Ekonomisk osäkerhet skapas också av försämringar i stöd för boende under studietiden.

28. Halvera barnfamiljsfattigdomen inom fem år

Studier visar att fattigdom och ojämlikhet minskar barnens välbefinnande och framtidstro. Upplevd fattigdom som barn har påverkan långt in i framtiden. Minskad fattigdom förbättrar jämlikheten i samhället, ökar delaktigheten och förebygger utanförskap.

29. Återställ det skyddade beloppet i utkomstskyddet för arbetslösa

Det skyddade beloppet i arbetslöshetskyddet togs bort i april 2024. Beloppet garanterade att arbetslösa kunde tjäna 300 euro utan att arbetslöshetsförmånen minskade. Det gav incitament att ta emot arbete, stöd vid partiell arbetsförmåga och lättare ingång till de första jobben för unga. Deltidsarbete passar unga i olika livssituationer, och det ska löna sig att ta emot arbete. Återställande av det skyddade beloppet främjar sysselsättning av unga i olika livssituationer samt upprätthållande av arbets- och funktionsförmåga och rehabilitering.

30. Underlätta ungas inträde i arbetslivet och skapa incitament för kommuner, företag och organisationer att sysselsätta unga

När unga ska in på arbetsmarknaden har de oftast den svagaste ställningen, och möjligheterna till sysselsättning är inte jämnt fördelade mellan de unga. Exempelvis upplever unga med invandrarbakgrund oftare diskriminering än andra när de söker jobb. Det är viktigt att öka den anonyma rekryteringen eftersom det skulle stärka ungas möjligheter till en rättvis ansökningsprocess. Sysselsättningsincitament för kommuner, företag och organisationer underlättar ingång till de första jobben för unga, ökar arbetserfarenheten och förebygger förlängd arbetslöshet.

31. Stärk ungas frivilliga aktörskap under arbetslöshet genom att tillåta allmännyttigt frivilligarbete utan sanktioner i arbetslöshetsförmåner

Frivilligarbete erbjuder unga meningsfull aktivitet, sociala kontakter och möjlighet att utveckla färdigheter under arbetslöshetstiden. Det stärker ungas delaktighet och välbefinnande, vilket bidrar till sysselsättning på lång sikt. Frivilligarbete som unga utför gynnar hela samhället. Nuvarande praxis där frivilligarbete kan leda till indragna förmåner passiverar unga och hindrar dem att delta i samhällsnyttig verksamhet.

5.8 Öka resurserna till mentalvårdstjänster för unga och undanröj hinder för tillgång till vård

32. Trygga adekvat resurssättning och läglig tillgång till mentalvårdstjänster för unga

Tillräckliga resurser och snabb tillgång till hjälp förebygger utdragna problem och minskar behovet av tjänster på specialistnivå. Adekvat resurssättning ska tryggas i såväl preventiva och hälsofrämjande som vård- och terapitjänster oavsett

bostadsort. Tjänsterna ska också ha resurser och kompetens för att möta ungas varierande behov. Öka kompetensen hos yrkespersoner till exempel genom utbildning om stöd till unga som tillhör minoriteter.

33. Tydliggör och effektivisera vårdkedjorna särskilt när en ung person har flera psykosociala problem

Komplexa och splittrade vårdkedjor medför uppehåll och avbrott i vården och informationsutmaningar. När vägen till tjänsterna är tydlig och ansvaret fördelats mellan olika aktörer exempelvis genom en samordnare får den unga stöd efter behov och i rätt tid. Detta minskar risken att problemen förvärras och att personen förlorar tilltron till systemet. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid effektiva vårdkedjor när utmaningarna för en ung person samtidigt gäller både berusningsmedel och mental hälsa. Öka kännedomen om tjänsterna genom information i samband med att tjänsten besöks samt i kanaler som de unga använder.

34. Säkerställ tillräcklig finansiering till aktörer inom tredje sektorn som tillhandahåller kris- och lågtröskelstöd till unga även utanför tjänstetid

Lågtröskeltjänster till stöd för ungas mentala hälsa såsom chatt- eller walk in-tjänster produceras ofta av organisationer. Deras verksamhet täpper luckor i de offentliga tjänsterna på ett kostnadseffektivt sätt. Tillräcklig finansiering tryggar tjänsternas kontinuitet. Flexibla och flerkanaliga kontaktmöjligheter sänker tröskeln att söka hjälp och förebygger en fördjupad kris.

35. Utvärdera terapigarantins funktion i ungas behov av snabb mentalvårdshjälp, utveckla modeller för att säkerställa tillräckligt långvarigt stöd och utöka terapigarantin till att gälla alla under 29 år

Terapigarantin är ett viktigt steg i förbättringen av mentalvårdstjänsterna men dess funktion måste följas upp och utvecklas. Ungas problem kan vara långvariga, så enbart kortvarig hjälp räcker inte. En utökning av terapigarantin till personer under 29 år skulle beakta studerande och unga vuxna.

36. Identifiera ensamhet bättre än i dag i tjänster som unga använder

Ensamhet är ett allvarligt problem som bör ses som hela samhällets angelägenhet. Ensamheten ska minskas på strategisk nivå genom att utveckla kommunernas, välfärdsområdenas och tredje sektorns tjänster, bl.a. via elevhälsoplaner och välfärdsplaner. Förutom utveckling av tjänsterna bör ensamhet beaktas i tjänster som unga använder. Vid utveckling av tjänsterna ska kompetensen kring ensamhet ökas hos yrkespersoner som möter unga.

Källor

- Ahvenharju, S. & Pouru-Mikkola, L. 2022. *Tulevaisuustietoisuus ja tulevaisuuslukutaito – kuinka kohtaamme, kuvittelemme ja käytämme tulevaisuutta?* I Aalto, H.-K., Heikkilä, K., Keski-Pukkila, P., Mäki, M. & Pöllänen, M. (red.) *Tulevaisuudentutkimus tutuksi – Perusteita ja menetelmiä*. Tulevaisuudentutkimuksen Verkostokatemian julkaisuja 1/2022. Åbo: Åbo universitet, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, 389–399. Tillgänglig på <https://tulevaisuus.fi/wp-content/uploads/2025/07/tva-1-2022-ahvenharju-pouru-mikkola.pdf>. (Hämtad: 13.2.2026).
- Anttila, A. 2010. *Ohipuhuminen sukupolvien välisenä kysymyksenä*. I Anttila, A., Kuussaari, K. & Puhakka, T. (red.) *Ohipuhuttu nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja*. Teema 10/2010. Helsingfors: Ungdomsforskningnätverket, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, 6–15. Tillgänglig på <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/elinolot-2010.pdf>. (Hämtad: 13.2.2026).
- Anttonen, A., Häikiö, L. & Stefansson, K. 2012. *The future of the welfare state: Rethinking universalism*. I Anttonen, A., Häikiö, L. & Stefansson, K. (red.) *Welfare State, Universalism and Diversity*. Cheltenham: Edward Elgar, 187–196. <https://doi.org/10.4337/9781849805940.00015>
- Barn- och ungdomsstiftelsens stadgar. 2021. *Selvitys: Maailma 2050 nuorten kirjoittamana*. Helsingfors: Barn- och ungdomsstiftelsens stadgar. Tillgänglig på <https://nuori.fi/selvitys-maailma-2050/>. (Hämtad: 11.2.2026).
- Barn- och ungdomsstiftelsens stadgar. 2025. *Selvitys: Nuorten tulevaisuuskuvat 2025 – mustikkametsää ja sodan varjoja*. Helsingfors: Barn- och ungdomsstiftelsens stadgar. Tillgänglig på <https://nuori.fi/tulevaisuuskuva2025/>. (Hämtad: 11.2.2026).
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. 2001. *Individualization: Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. London: Sage. <https://doi.org/10.4135/9781446218693>
- Berg, P., Laiti, M. A., Marttila, K. M. B., Ossa, A. & Venäläinen, S. 2026. *Sateenkaari- nuorten kokemukset kohtaamisista mielenterveyden ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa cisheteronormatiivisuuden näkökulmasta*. *Psykologia* 61(1), 48–66. Tillgänglig på <https://journal.fi/psy/article/view/148584/121210>. (Hämtad: 11.2.2026).
- Berlant, L. 2011. *Cruel Optimism*. Durham: Duke University Press.
- Bessant, J. 2008. *Hard wired for risk: neurological science, 'the adolescent brain' and developmental theory*. *Journal of Youth Studies* 11 (3), 347–360. <https://doi.org/10.1080/13676260801948387>

- Bessant, J. & Watts, R. 2012. *The mismeasurement of youth: why adolescent brain science is bad science*. *Contemporary Social Science* 7 (2), 181–196. <https://doi.org/10.1080/21582041.2012.691541>
- Bessant, J. & Watts, R. 2025. *Young and invisible in a time of polycrisis: reframing the problem and finding solutions*. *Journal of Youth Studies*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/13676261.2025.2468478>
- Bessant, J., Farthing, R. & Watts, R. 2017. *The Precarious Generation: A Political Economy of Young People*. London: Routledge.
- Bowers, R. M. & Bowers, E. P. 2023. *A literature review on the role of hope in promoting positive youth development across Non-WEIRD contexts*. *Children (Basel)* 10(2), 346. <https://doi.org/10.3390/children10020346>
- Brunila, K. & Lundahl, L. 2020. Introduction. I Brunila, K. & Lundahl, L. (red.) *Youth on the Move: Tendencies and Tensions in Youth Policies and Practices*. Helsingfors: Helsingfors University Press, 1–14. Tillgänglig på <https://hup.fi/books/e/10.33134/HUP-3>. (Hämtad: 13.2.2026).
- Brunila, K. & Ylöstalo, H. 2020. *The Nordic therapeutic welfare state and its resilient citizens*. I Nehring, D., Madsen, O., Cabanas, E., Mills, C. & Kerrigan, D. (red.) *The Routledge International Handbook of Global Therapeutic Cultures*. London: Routledge, 334–345.
- Brunila, K., Mertanen, K. & Batista-Costa, S. 2020. *Economic worries—therapeutic solutions? Entrepreneurial and therapeutic governing of transitions of young people*. I Brunila, K. & Lundahl, L. (red.) *Youth on the Move: Tendencies and Tensions in Youth Policies and Practices*. Helsingfors: Helsingfors University Press, 149–165. Tillgänglig på <https://hup.fi/chapters/e/10.33134/HUP-3-8>. (Hämtad: 13.2.2026).
- Burger, K., Becker, M. & Schoon, I. 2024. *Mental health and educational attainment: How developmental stage matters*. *Developmental Psychology* 60(1), 108–123. <https://doi.org/10.1037/dev0001634>
- Burn-Murdoch, J. 2024. *Is the west talking itself into decline? The data suggests that we have shifted away from a culture of progress towards one of worry*. *Financial Times* 5.1.2024. Tillgänglig på <https://www.ft.com/content/e577411e-3bf2-4fb4-872a-8b7d5e9139d3>. (Hämtad: 13.2.2026).
- Cahill, H. & Leccardi, C. 2020. Reframing resilience. I Wyn, J., Cahill, H., Woodman, D., Cuervo, H., Leccardi, C. & Chesters, J. (red.) *Youth and the New Adulthood: Generations of Change*. Singapore: Springer, 67–81. https://doi.org/10.1007/978-981-15-3365-5_5
- Chesters, J., Smith, J., Cuervo, H., Laughland-Booÿ, J., Wyn, J., Skrbiš, Z. & Woodman, D. 2019. *Young adulthood in uncertain times: The association between sense of personal control and employment, education, personal relationships and health*. *Journal of Sociology* 55(2), 389–408. <https://doi.org/10.1177/1440783318800767>

- Cuervo, H. & Wyn, J. 2016. *An unspoken crisis: the “scarring effects” of the complex nexus between education and work on two generations of young Australians*. *International Journal of Lifelong Education* 35(2), 122–135. <https://doi.org/10.1080/02601370.2016.1164467>
- Danneel, S., Nelemans, S., Spithoven, A., Bastin, M., Bijttebier, P., Colpin, H., Van Den Noortgate, W., Van Leeuwen, K., Verschueren, K. & Goossens, L. 2019. *Internalizing Problems in Adolescence: Linking Loneliness, Social Anxiety Symptoms, and Depressive Symptoms Over Time*. *Journal of Abnormal Child Psychology* 47, 1691–1705. <https://doi.org/10.1007/s10802-019-00539-0>
- Demange, P. A., Boomsma, D. I., van Bergen, E. & Nivard, M. 2024. *Educational attainment and psychiatric diagnoses: a national registry data and two-sample Mendelian randomization study*. *Nature Mental Health* 2, 668–679. <https://doi.org/10.1038/s44220-024-00245-x>
- Diffey, J., Wright, S., Uchendu, J. O., Masithi, S., Olude, A., Juma, D. O., Anya, L. H., Salami, T., Mogathala, P. R., Agarwal, H., Roh, H., Aboy, K. V., Cote, J., Saini, A., Mitchell, K., Kleczka, J., Lobner, N. G., Ialamov, L., Borbely, M., Hostetler, T., Wood, A., Rodriguez-Uruchurtu, A. M. & Lawrance, E. 2022. *“Not about us without us” – the feelings and hopes of climate-concerned young people around the world*. *International Review of Psychiatry* 34(5), 499–509. <https://doi.org/10.1080/09540261.2022.2126297>
- Dufva, M. 2015. *Knowledge Creation in Foresight: A Practice- and Systems-Oriented View*. Aalto University publication series, Doctoral Dissertations 222/2015, VTT Science 121. Doktorsavhandling. Helsingfors: Aalto-universitetet. Tillgänglig på <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-6608-0>. (Hämtad: 13.2.2026).
- Dufva, M., Ikäheimo, H.-P., Lähdemäki-Pekkinen, J. & Parkkonen, P. 2020. *Usko tulevaisuuteen – Utopiat yhteiskunnallisten tulevaisuuksien avartajina*. Sitras muistio. Helsingfors: Sitra. Tillgänglig på <https://www.sitra.fi/julkaisut/usko-tulevaisuuteen/>. (Hämtad: 13.2.2026).
- Durall Gazulla, E., Hirvonen, N., Sharma, S., Hartikainen, H., Jylhä, V., Iivari, N. & Baizhanova, A. 2025. *Youth perspectives on technology ethics: analysis of teens’ ethical reflections on AI in learning activities*. *Behaviour & Information Technology* 44(5), 888–911. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2024.2350666>
- Eurostat. 2024. *Estimated average age of young persons leaving the parental household*. Tillgänglig på https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/yth_demo_030/default/table?lang=en&category=chldyth.yth_demo. (Hämtad: 10.2.2026).
- Farrugia, D. 2019. *Class and the post-Fordist work ethic: Subjects of passion and subjects of achievement in the work society*. *The Sociological Review* 67(5), 1086–1101. <https://doi.org/10.1177/0038026118825234>

- Fine, J. C., Gray, S., Grosse, C. & Mark, B. 2024. *A song in a cold place: the role of emotions in motivating youth activism and advancing justice at the COP*. *Climate and Development* 16, 848–859. <https://doi.org/10.1080/17565529.2023.2261406>
- Fitzgerald, R., Graham, A., Smith, A. & Taylor, N. 2009. *Children's participation as a struggle over recognition: Exploring the promise of dialogue*. I Percy-Smith, B. & Thomas, N. (red.) *A Handbook of Children and Young People's Participation: Perspectives from Theory and Practice*. London: Routledge, 293–305.
- FN. 2023. *CRC/C/GC/26: General Comment No. 26 (2023) on Children's Rights and the Environment with a Special Focus on Climate Change*. *United Nations Committee on the Rights of the Child, 2023*. Geneva: United Nations. Tillgänglig på <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/crc-cgc26-general-comment-no-26-2023-childrens-rights>. (Hämtad: 14.2.2026).
- France, A. 2007. *Understanding Youth in Late Modernity*. Maidenhead: Open University Press.
- Fuller, T. & Loogma, K. 2009. *Constructing futures: A social constructionist perspective on foresight methodology*. *Futures* 41(2), 71–79. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2008.10.011>
- Furlong, A. & Cartmel, F. 2007. *Young People and Social Change: New Perspectives*. Maidenhead: Open University Press.
- Gallagher, M. W. & Lopez, S. J. 2009. *Positive expectancies and mental health: Identifying the unique contributions of hope and optimism*. *Journal of Positive Psychology* 4(6), 548–556. <https://doi.org/10.1080/17439760903157166>
- Haase, E. & Hudson, K. (red.) 2024. *Climate Change and Youth Mental Health: Multidisciplinary Perspectives*. New York: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009252904>
- Haikkola, L., Näre, L. & Lähteenmaa, J. 2017. *Tunnistamisen institutionaaliset kontekstit. Nuoret työttömät aktivointitoimenpiteissä*. I Aaltonen, S. & Kivijärvi, A. (red.) *Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina*. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 198. Helsingfors: Ungdomsforsknings-sällskapet/Ungdomsforskningsnätverket, 53–78. <https://doi.org/10.57049/nts.272>
- Happonen, K. & Laine, S. 2026. *Tilasto-osio*. I Laine, S. & Happonen, K. (red.) *Ihan paineissa. Nuorisobarometri 2025*. Helsingfors: Ungdomsforsknings-sällskapet, Statens ungdomsråd, Undervisnings- och kulturministeriet, 9–114.
- Happonen, K. & Kiilakoski, T. 2025. *Tilasto-osio*. I Happonen, K. & Kiilakoski, T. (red.) *Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 78; Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 251; Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 189. Helsingfors: Statens ungdomsråd, Ungdomsforsknings-sällskapet & Undervisnings- och kulturministeriet, 9–156. <https://doi.org/10.57049/nts.1639>

- Harjuniemi, T. 2020. *Journalism and Democracy after the Economic Crisis: Journalistic Representations of Austerity Policies*. Doktorsavhandling. Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja, 133/2020. Helsingfors: Helsingin yliopisto. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-3421-9> . (Hämtad: 14.2.2026)
- Heikkilä, K., Nevala, T., Ahokas, I., Hyttinen, L. & Ollila, J. 2017. Nuorten tulevaisuuskuvat 2067: *Näkökulma suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseksi*. TUTU e-julkaisuja 6/2017. Åbo: Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Åbo universitetet. Tillgänglig på https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/147452/eTutu_6-2017.pdf. (Hämtad: 13.2.2026).
- Heimonen, E. 2022. *Kirjeitä unelmien tulevaisuudesta: Hyvä elämä nuorten tulevaisuuskertomuksissa*. Pro gradu. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto, sosiaalipsykologia. Tillgänglig på <https://erepo.uef.fi/handle/123456789/28193>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Helfer, A., Kataja, K. & Pitkänen, T. 2025. *When Despair Takes Over: Suicide Conversations in an Online Counseling Chat Service for Youth*. *Child & Youth Services*. <https://doi.org/10.1080/0145935X.2024.2437758>
- Henig, D. & Knight, D. M. 2023. *Polycrisis: Prompts for an emerging worldview*. *Anthropology Today* 39(2), 3–6. <https://doi.org/10.1111/1467-8322.12793>
- Henttonen, E. & Kareinen, J. 2023. "Kukaan ei synny vihaamaan". *Nuorten dialogit rasismista ja syrjinnästä*. *Selvityksiä ja ohjeita* 2023:34. Helsingfors: Justitieministeriet. Tillgänglig på <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-791-7>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Hickman, C. 2024. *Eco-Anxiety in Children and Young People – A Rational Response, Irreconcilable Despair, or Both? The Psychoanalytic study of the child*, 77(1), 356–368. <https://doi.org/10.1080/00797308.2023.2287381>
- Hickman, C., Marks, E., Pihkala, P., Clayton, S., Lewandowski, E., Mayall, E., Wray, B., Mellor, C. & van Susteren, L. 2021. *Climate anxiety in children and young people and their beliefs about government responses to climate change: a global survey*. *Lancet Planet Health* 5(12), e863–873. [https://doi.org/10.1016/S2542-5196\(21\)00278-3](https://doi.org/10.1016/S2542-5196(21)00278-3)
- Hienonen, N., Kilpi, N., Nilivaara, P. & Vainikainen, M. 2024. *PISA 2022 Luova ajattelu*. Koulutuksen, arvioinnin ja oppimisen tutkimuskeskus REALin julkaisuja 2024:2. Tammerfors: Tampere universitetet. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-3532-8>. (Hämtad: 16.2.2026).
- Hietanen-Peltola, M., Jahnukainen, J., Huurre, T., Ervasti, E. & Vaara, S. 2025. *Opiskelu- huoltopalvelujen käyttö perusopetuksessa ja toisella asteella: Kouluterveyskyselyn 2025 tuloksia*. Työpaperi 43/2025. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd. Tillgänglig på <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-585-4>. (Hämtad: 14.2.2026).

- Hiilamo, H., Kivipelto, M., Moisio, P., Mikkilä, S., Nykänen, E., Ollonqvist, J., Peltoniemi, J., Saikku, P., Tervola, J., Tuovinen, A.-K. & Virrankari, L. 2023. *Hallitusohjelman mukaisten sosiaaliturvan leikkausten vaikutukset vuoteen 2027*. Työpaperi 45/2023. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-229-7>. (Hämtad: 17.2.2026).
- Hiltunen, J., Ahonen, A., Hienonen, N., Kauppinen, H., Kotila, J., Lehtola, P., Leino, K., Lintuvuori, M., Nissinen, K., Puhakka, E., Sirén, M., Vainikainen, M.-P. & Vettenranta, J. 2023. *PISA 2022 ensituloksia*. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2023:49. Helsingfors: Undervisnings- och kulturministeriet. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-949-3>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Holfelder, A.-K. 2019. *Towards a sustainable future with education? Sustainability Science* 14, 943–952. <https://doi.org/10.1007/s11625-019-00682-z>
- Holopainen, E., Nyyssölä, A., Karvonen, S., Hästbacka, N., Lipponen, O., Aaltonen, S. & Pitkänen, T. 2023. *Monialainen yhteistyö nuorille suunnatuissa palveluissa on vaihtelevaa – katsaus kirjallisuuteen. Tutkimuksesta tiiviisti* 23/2023. Suomen sosiaalinen tila 2/2023. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-087-3>. (Hämtad: 16.2.2026).
- Honkatukia, P., Kallio, J. & Ågren, S. 2025. *Nuorten mielenterveyskriisillä on yhteiskunnallinen tausta. Suomalainen Lääkärilehti* 80:e44740. Tillgänglig på <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/katsausartikkeli/nuorten-mielenterveyskriisilla-on-yhteiskunnallinen-tausta/>. (Hämtad: 16.2.2026).
- Honkatukia, P., Kallio, J., Lähde, M. & Mölkänen, J. 2020. *Omana itsenä osa yhteiskuntaa – Itsenäistyvät nuoret aikuiset kansalaisina*. Tammerfors: Tampere yliopisto. Tillgänglig på <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1731-7>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Ikonen, H. & Nikunen, M. 2019. *Young adults and the tuning of the entrepreneurial mindset in neoliberal capitalism. Journal of Youth Studies* 22(6), 824–838. <https://doi.org/10.1080/13676261.2018.1546383>
- Inayatullah, S. 2008. *Six pillars: Futures thinking for transforming. Foresight* 10(1), 4–21. <https://doi.org/10.1108/14636680810855991>
- Interreg Norge: *Framtidstro – min plass i framtidens holdbare arbeidsliv*. Tillgänglig på <https://interreg.no/prosjektbank/framtidstro/>. (Hämtad: 12.2.2026).
- Ipsos. 2017. *Global Trends: Fragmentation, Cohesion & Uncertainty*. Paris: Ipsos. Tillgänglig på <https://www.ipsos.com/sites/default/files/2017-07/ipsos%20Global%20Trends%202017%20report.pdf>. (Hämtad: 11.2.2026).
- Ivanova, K. & Balbo, N. 2024. *Societal Pessimism and the Transition to Parenthood: A Future Too Bleak to Have Children? Population and Development Review* 50(2), 323–342. <https://doi.org/10.1111/padr.12620>
- Isotalo, A. (red.) 2023. *Väkivalta nuorten seurustelusuhhteissa – Kyselytutkimuksen tuloksia*. Tammerfors: Tampere yliopisto. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2936-5>. (Hämtad: 11.2.2026).

- Izydorczyk, B., Gruszka, A., Kałwak, W., Wendołowska, A., Weziak-Białowolska, D., Czyżowska, D., Bonarska, K., Bańbura-Nowak, A., Opoczyńska-Morasiewicz, M. & Sitnik-Warchulska, K. 2025. *Polycrisis, Emotional Regulation, Personality Traits, and Well-Being of Young People Entering Adulthood. Social Indicators Research* 177, 69–92. <https://doi.org/10.1007/s11205-024-03498-2>
- Kaarakainen, S.-S., Kyösti, A. & Helenius, J. 2025. *Nuorten yksinäisyys – auttavatko opiskeluhuoltopalvelut? Laadullinen analyysi Nuortennetin vertaiskeskusteluista arvonmuodostuksen näkökulmasta. Kasvatus* 56(3), 346–361. <https://doi.org/10.33348/kvt.162450>
- Kabol, S. & Tapio, P. 2018. *How late-modern nomads imagine tomorrow? A Causal Layered Analysis practice to explore the images of the future of young adults', Futures*, 96, 32–43.
- Kallio, J. 2023. *Eletty, opittu, kamppailtu: Itsenäistyvien nuorten kansalaisuuden rakentuminen institutionaalisessa järjestelmässä*. Tampereen yliopiston väitöskirjat 883/2023. Doktorsavhandling. Tammerfors: Tampere universitetet. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-3106-1>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Kallio, J. & Hakovirta, M. (red.) 2020. *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. Tammerfors: Vastapaino.
- Kallio, J. & Ågren, S. 2025. *Aika ja ajallisuus nuorisotutkimuksessa – hankalaa tietoa vai välineitä itseymmärrykseen? Tiede & edistys* 50(3), 14–31. <https://doi.org/10.51809/TE.155902>
- Kallio, J., Salminen, J. & Ågren, S. 2026. *”Jotta syntyvyys ei romahda” – Nuorten näkemyksiä lasten hankkimisesta paineistetussa ajassa*. I Laine, S. & Happonen, K. (red.) Ihan paineissa. Nuorisobarometri 2025. Helsingfors: Ungdomsforsknings-sällskapet, Statens ungdomsråd, undervisnings- och kulturministeriet.
- Kantola, A. & Kananen, J. 2013. *Seize the Moment: Financial Crisis and the Making of the Finnish Competition State. New Political Economy* 18(6), 811–826. <https://doi.org/10.1080/13563467.2012.753044>
- Karjalainen, P., Huikko, E., Appelqvist-Schmidlechner, K., Jahnukainen, J., Manninen, M., Eväsoja, M. & Kautto, T. 2022. *Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveys- ja päihdehoito: Suosituksia perusterveydenhuollon toimijoille*. Ohjaus 15/2022. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-965-8>. (Hämtad: 17.2.2026).
- Kekkonen, M., Gissler, M., Känkänen, P. & Isola, A. (red.) 2022. *Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan – Nuorten elinolot -vuosikirja 2022*. Teema 34/2022. Helsingfors: Ungdomsforskningsnätverket/Ungdomsforsknings-sällskapet, Institutet för hälsa och välfärd & Statens ungdomsråd. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-937-5>. (Hämtad: 16.2.2026).
- Kelly, P. 2006. *The Entrepreneurial Self and “Youth at Risk”: Exploring the Horizons of Identity in the 21st Century. Journal of Youth Studies* 9(17), 17–32. <https://doi.org/10.1080/13676260500523606>

- Kestilä, L. & Karvonen, S. 2024. *Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus KOTT 2024: Toimeentulo ja velkaantuminen*. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd. Tillgänglig på https://www.thl.fi/kott_verkkoraportit/ilmioraportit_2024/toimeentulo_ja_velkaantuminen.html. (Hämtad: 16.2.2026).
- Kiilakoski, T. & Happonen, K. 2024. *Tilasto-osio*. I Kiilakoski, T. (red.) *Katsomusaiheita. Nuorisobarometri 2023*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 76; Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 250; Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 187. Helsingfors: Statens ungdomsråd, Ungdomsforskningssällskapet & Undervisnings- och kulturministeriet, 9–98. <https://doi.org/10.57049/nts.1640>
- Kiilakoski, T. & Laine, R. 2022. *Tilasto-osio*. I Kiilakoski, T. (red.) *Kestävää tekoa. Nuorisobarometri 2021*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 69; Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 237; Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 169. Helsingfors: Statens ungdomsråd, Ungdomsforskningssällskapet/Ungdomsforskningsnätverket, Undervisnings- och kulturministeriet, 9–91. <https://doi.org/10.57049/nts.1644>
- Kiilakoski, T., Laine, S., Arkkila, S., Horsmanheimo, A., Sariola, A., & Happonen, K. 2025. *Nuorten ympäristötoimijuus, tulevaisuus usko ja tutkijoiden kanssa käytävä vuoropuhelu*. *Futura* 1/2025, 19–30.
- Kivijärvi, A. & Happonen, K. 2025. *Tilasto-osio*. I Kivijärvi, A. & Happonen, K. (red.) *Kesä ja kännykät. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2024*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja (verkkojulkaisu 79). Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 79; Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 254; Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 191. Helsingfors: Undervisnings- och kulturministeriet, Statens ungdomsråd & Ungdomsforskningssällskapet, 13–143. <https://doi.org/10.57049/nts.1683>
- Kiviruusu, O., Ranta, K., Lindgren, M., Haravuori, H., Silén, Y., Therman, S., Lehtonen, J., Sares-Jäske, L., Aalto-Setälä, T., Marttunen, M. & Suvisaari, J. 2024. *Mental health after the COVID-19 pandemic among Finnish youth: a repeated, cross-sectional, population-based study*. *The Lancet Psychiatry* 11(6), 451–460. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(24\)00108-1](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(24)00108-1)
- Komonen, P. 2025. *Anticipating Futures during Times of Change: Empirical Consumer Research in Corporate Foresight*. Dissertations Universitatis Helsingiensis 9/2025. Doktorsavhandling. Helsingfors: Helsingfors universitet. Tillgänglig på <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-84-0465-1>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Koski, S. 2022. *Tasan 10 vuotta sitten Iltalehti julkaisi yhden kaikkien aikojen lööpeistään: Kaikki meni. Iltalehti 9.2.2022*. Tillgänglig på <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/1f87cac8-de03-4987-bf70-8bfb255dd29a>. (Hämtad: 12.2.2026).
- Kujanpää, E. 2024. *Jo puolet suomalaisista joutuu venyttämään penniä — paikallaan polkeva talous syö uskoa tulevaisuuteen*. *EVA-blogi* 30.1.2024. Tillgänglig på <https://www.eva.fi/blog/2024/01/30/jo-puolet-suomalaisista-joutuu-venyt-tamaan-pennia-paikallaan-polkeva-talous-syo-uskoa-tulevaisuuteen/>. (Hämtad: 11.2.2026).

- Kulmala, T., Kekäläinen, J., Jahnukainen, J., Luoto, R. & Parikka, S. 2024. *Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus KOTT 2024: Opiskeluterveydenhuolto*. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd. Tillgänglig på https://www.thl.fi/kott_verkkoraportit/ilmioraportit_2024/opiskeluterveydenhuolto.html. (Hämtad: 11.2.2026).
- Küsters, A. & Andritzky, J. 2023. *The ZF.2050 Future Analysis: How Future-Oriented is the Bundestag? A Computational Linguistic Measurement*. Open European Dialogue. Tillgänglig på <https://www.openeuropeandialogue.org/download-file/2279/>. (Hämtad: 11.2.2026).
- Laaksonen, L. 2024. *Korkeakoulutukseen hakeutuminen ja eriarvoisuus: Etnografisen tutkimus lukiolaisten korkeakoulutukseen hakeutumisen strategioista*. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 187/2024. Doktorsavhandling. Helsingfors: Helsingfors universitet. Tillgänglig på <http://hdl.handle.net/10138/584979>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Laaksonen, M. & Sten-Gahmberg, S. 2025. *Nuorena työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden työhistoria*. Eläketurvakeskuksen analyysija 13/2025. Helsingfors: Pensionskyddscentralen. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-412-4>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Lahtinen, J. (red.) 2019. *"Mikä ois mun juttu" – Nuorten koulutusvalinnat sosialisatiomaisemien kehyksissä: Purkutalkoot-hankkeen loppuraportti*. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2019:68. Helsingfors: Statsrådets kansli. Tillgänglig på <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-805-2>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Laihia, T., Kahma, N., Eskelinen, N., Ohisalo, M. & Saari, J. 2017. *Onko hyvinvointivaltiolta tulevaisuutta? Nuorten mielipiteet ja hyvinvointivaltion muutos*. I Myllyniemi, S. (red.) *Katse tulevaisuudessa*. Nuorisobarometri 2016. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 56; Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 189; Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 111. Helsingfors: Undervisnings- och kulturministeriet, Statens ungdomsråd & Ungdomsforskningsnätverket, 105–122.
- Linnaranta, O., Rapeli, S., Cresswell-Smith, J., Strand, T., Lindberg, P. & Kiviharju, O. (red.) 2024. *Kuinka arvioida hallitusohjelman mielenveysvaikutuksia: Fokus nuorissa aikuisissa*. Työpäpöri 23/2024. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-302-7>. (Hämtad: 17.2.2026).
- Lähdemäki-Pekkinen, J., Rekola, S., Solovjew-Wartiovaara, A. & Thompson Coon, R. 2023. *Tulevaisuusbarometri 2023: Suomalaisten tulevaisuususkot yllätysten ajassa*. Sitran selvityksiä 231. Helsingfors: Sitra. Tillgänglig på <https://www.sitra.fi/wp-content/uploads/2023/02/sitra-tulevaisuusbarometri-2023.pdf>. (Hämtad: 11.2.2026).

- McLeod, J. & Wright, K. 2016. *What does wellbeing do? An approach to defamiliarize keywords in youth studies*. *Journal of Youth Studies* 19(6), 776–792. <https://doi.org/10.1080/13676261.2015.1112887>
- McNeely, J. A. 2021. *Nature and COVID-19: The pandemic, the environment, and the way ahead*. *Ambio* 50(4), 767–781. <https://doi.org/10.1007/s13280-020-01447-0>
- Metelinen, S. 2026. *Ennen oli paremmin – Pessimismi maan tulevaisuudesta valtaa Suomessa alaa*. *EVA Analyysi 158*. Helsingfors: Näringslivets Delegation (EVA). Tillgänglig på <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2026/01/eva-analyysi-no-158.pdf>. (Hämtad: 11.2.2026).
- Miettinen, T. 2024. *Demokratian aika*. 5:e upplagan (2025). Helsingfors: Teos.
- Mikkola, H., Sihvonen, E., Korpela, T., Simanainen, M., Pyy-Martikainen, M., Teittinen, A. & Ylönen, V. 2024. *Nuoret ja sosiaaliturvan toimivuus*. Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet, Policy Brief 2024:25. Helsingfors: Statsrådets kansli. Tillgänglig på <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/32492c61-521f-43a7-af11-20632cf8d221/content>. (Hämtad: 18.2.2026).
- Miljöuttalandet från Finlands barn och unga*. 2024. Kansallisen Nuorten ympäristöhuippukokouksen 2024 vaatimukset. Helsingfors: Nuorten Agenda 2030. Tillgänglig på <https://nuortenagenda2030.fi/wp-content/uploads/2024/11/Nuorten-ymparistojulkilausuma-2024.pdf>. (Hämtad: 11.2.2026).
- Miller, R. (red.) 2018. *Transforming the Future*. London: Routledge.
- Mueller, A. & Abrutyn, S. 2016. *Adolescents under pressure: a new Durkheimian framework for understanding adolescent suicide in a cohesive community*. *American Sociological Review* 81(5), 877–899. <https://doi.org/10.1177/0003122416663464>
- Mulgan, G. 2020. *The Imaginary Crisis (and How We Might Quicken Social and Public Imagination)*. UCL, Demos Helsingfors & Untitled. Tillgänglig på <https://demos-helsingfors.fi/julkaisut/the-imaginary-crisis-and-how-we-might-quicken-social-and-public-imagination>. (Hämtad: 11.2.2026).
- Myllykoski-Laine, S., Jokio, K., Kalalahti, M. & Kiilakoski, T. 2024. *Kouluun ja opintoihin kiinnittymisen tukeminen oppivelvollisuusikäisten koulutuksissa*. Julkaisut 10:2024. Helsingfors: Nationella centret för utbildningsutvärdering NCU. Tillgänglig på https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_1024.pdf. (Hämtad: 11.2.2026).
- Myllyniemi, S. 2017. Tilasto-osio. I Myllyniemi, S. (red.) *Katse tulevaisuudessa*. *Nuorisobarometri 2016*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 56; Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 189; Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 111. Helsingfors: Statens ungdomsråd, Ungdomsforskningssällskapet & Undervisnings- och kulturministeriet, 9–102. <https://doi.org/10.57049/nts.1650>

- Myllyniemi, S. & Kiilakoski, T. 2021. Tilasto-osio. I Berg, P. & Myllyniemi, S. (red.) *Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2020*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 67; Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 232; Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 157. Helsingfors: Statens ungdomsråd, Ungdomsforskningssällskapet & Undervisnings- och kulturministeriet, 9–76. <https://doi.org/10.57049/nts.1645>
- Niemelä, M. & Laaninen, M. 2024. *Suomalaisten koettu hyvinvointi kriisien aikana*. I Rajavuori, A. (red.) *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2024*. Kalevi Sorsa -säätiön julkaisuja. Helsingfors: Into Kustannus, 19–46. Tillgänglig på <https://sorsafoundation.fi/wp-content/uploads/eriarvoisuuden-tila-suomessa-2024.pdf>. (Hämtad: 19.2.2026).
- Nikula, E., Järvinen, T. & Laiho, A. 2020. *The Contradictory Role of Technology in Finnish Young People's Images of Future Schools*. *YOUNG* 28(5), 465–484. <https://doi.org/10.1177/1103308819894806>
- Nikula, E., Järvinen, T. & Laiho, A. 2025. *Future school well-being: a qualitative study on the imagined futures of Finnish youth*. *Journal of Youth Studies* 28(10), 1581–1597. <https://doi.org/10.1080/13676261.2024.2396336>
- Nikunen, M. 2017. *Young people, future hopes and concerns in Finland and the European Union: classed and gendered expectations in policy documents*. *Journal of Youth Studies* 20(6), 661–676. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1260693>
- OECD. 2021. *A New Benchmark for Mental Health Systems: Tackling the Social and Economic Costs of Mental Ill-Health*. OECD Health Policy Studies. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/4ed890f6-en>
- OECD. 2023. *PISA 2022 Results (Volume II): Learning During – and From – Disruption*. PISA. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/a97db61c-en>
- OECD. 2024. *Youth not in employment, education or training (NEET)*. Indicators. Tillgänglig på <https://www.oecd.org/en/data/indicators/youth-not-in-employment-education-or-training-neet.html>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Oksanen, M. & Vogt, H. (red.) 2023. *Huomisen huomaava demokratia: Pitkäjänteisen politiikan mahdollisuudet*. Tammerfors: Vastapaino.
- Oxford University Press. 2025. *Teaching the AI Native Generation*. Tillgänglig på https://fdslive.oup.com/www.oup.com/oxed/secondary/Teaching_the_AI_Native_Generation.pdf (Hämtad: 11.2.2026).
- Peltola, M. 2023. *Henkinen ja fyysinen väkivalta suhteen aikana*. I Isotalo, A. (red.) *Väkivalta nuorten seurustelusuhteissa – Kyselytutkimuksen tuloksia*. Tammerfors: Tampere universitetet, 25–53. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2936-5>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Piispa, M. & Kiilakoski, T. 2022. *Towards climate justice? Young climate activists in Finland on fairness and moderation*. *Journal of Youth Studies* 25(7), 897–912. <https://doi.org/10.1080/13676261.2021.1923677>

- Piispa, M., Ojajarvi, A. & Kiilakoski, T. 2020. *Tulevaisuususkko hukassa? Nuoret ilmas-toaktivistit ja keskustelu tulevaisuudesta*. Sitran muistio. Helsingfors: Sitra. Tillgänglig på <https://www.sitra.fi/wp-content/uploads/2020/11/tulevaisuus-sko-hukassa.pdf>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Pohjola, V., Parikka, S., Kekäläinen, J. & Holm, M. 2025. *Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus KOTT 2024: Oppimisvaikeudet ja opiskelukyky*. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd. Tillgänglig på https://www.thl.fi/kott_verkkoraportit/ilmioraportit_2024/oppimisvaikeudet_ja_opiskelukyky.html. (Hämtad: 11.2.2026).
- Poli, R. 2017. *Introduction to Anticipation Studies*. Cham: Springer International Publishing.
- Pyy-Martikainen, M. & Simanainen, M. 2024. *Mikrosimulointi: Sosiaaliturvaleikkaukset iskevät jo ennestään pienituloisiin nuoriin*. Kelan tutkimusblogi. Helsingfors: FPA. Tillgänglig på <https://tietotarjotin.fi/tutkimusblogi/919109/mikrosimulointi-sosiaaliturvaleikkaukset-iskevät-jo-ennestään-pienituloisiin-nuoriin>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Rakowski, J. J., Schaan, L. N., van Klink, R., Herzon, I., Arth, A., Hagedorn, G., Rode, J., Creutzig, F. & Pe'er, G. 2025. *Characterizing the Global Polycrisis: A Systematic Review of Recent Literature*. *Annual Review of Environment and Resources* 50, 159–183. <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-111523-102238>
- Rauta, J. 2025. *Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2024*. Poliisiammatikorkeakoulun katsauksia 41. Tammerfors: Polisyrkeshögskolan. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025100299240>. (Hämtad: 18.2.2026).
- Rebelo, D., Garcia, A. D., Santos, T. R., Carvalho, A., Malafaia, C. & Fernandes-Jesus, M. 2024. *Prioritising communities: barriers to climate activism and political imagination among minoritised youth groups*. *Journal of Youth Studies*, 1–21. <https://doi.org/10.1080/13676261.2024.2419928>
- Regjeringen. 2024. *Tro på framtida – uansett bakgrunn*. Oslo: Regjeringen. Tillgänglig på <https://www.regjeringen.no/contentassets/9586a180c27d41ddb85836f38900b772/no/pdfs/stm202420250028000dddpdfs.pdf>. (Hämtad: 12.2.2026).
- Rekola, S. & Kiilakoski, T. 2025. *Nuoret ja tulevaisuus – mitä barometrit oikeastaan kertovat? Blogi 18.6*. Sitra. Tillgänglig på <https://www.sitra.fi/artikkelit/nuoret-ja-tulevaisuus-mita-barometrit-oikeastaan-kertovat/>. (Hämtad: 12.2.2026).
- Rissanen, P. & Korhonen, O. 2025. *Mielenterveysbarometri 2025: Mitä suomalaiset ajattelevat mielenterveyspalveluista. Mielenterveysbarometri 20 vuotta*. Helsingfors: Centralförbundet för Mental Hälsa. Tillgänglig på <https://mtkl.fi/tieto-ja-tutkimus/mielenterveysbarometri/>. (Hämtad: 18.2.2026).
- Rogers, A. & Pilgrim, D. 2021. *A Sociology of Mental Health and Illness*. 6:e upplagan. Maidenhead: Open University Press.

- Rosa, H. 2013. *Social Acceleration: A New Theory of Modernity*. Översatt av J. Trejo-Mathys. New York: Columbia University Press.
- Rubin, A. 2013. *Hidden, inconsistent, and influential: Images of the future in changing times*. *Futures* 45, S38–S44. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2012.11.011>
- Rättilä, T., Honkatukia, P. & Rinne, J. 2021. *Sisulla töihin? Kanssatutkimusta pakolaistuorten työhön liittyvistä kokemuksista*. I Rättilä, T. & Honkatukia, P. (red.) *Tutkien ja tarinoiden kohti pakolaistaustaisten nuorten kestävää hyvinvointia*. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 231. Helsingfors: Ungdomsforskningsällskapet, 88–106.
- Rättilä, T. & Honkatukia, P. 2024. Introduction. I Honkatukia, P. & Rättilä, T. (red.) *Young People as Agents of Sustainable Society*. London: Routledge, 1–37.
- Saarinen, A., Salmenniemi, S. & Keränen, H. 2014. *Hyvinvointivaltiota hyvinvointivaan valtioon. Hyvinvointi ja kansalaisuus suomalaisessa poliittisessa diskurssissa*. *Yhteiskuntapolitiikka* 79(6), 605–618. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2014121152279>. (Hämtad: 19.2.2026).
- Salo, S. L. K. 2017. *The Curious Prevalence of Austerity: Economic Ideas in Public Debates on the Eurozone Crisis in Ireland and Finland, 2008–2012*. Doktorsavhandling. Firenze: European University Institute. Tillgänglig på <https://hdl.handle.net/1814/45946>. <https://doi.org/10.2870/76434> (Hämtad: 18.2.2026).
- Schmid, K. L. & Lopez, S. J. 2011. *Positive pathways to adulthood: The role of hope in adolescents' constructions of their futures*. *Advances in Child Development and Behavior* 41, 69–88. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-386492-5.00004-X>.
- Shah, N., Walker, I. F., Naik, Y., Rajan, S., O'Hagan, K., Black, M., Cartwright, C., Tillman, T., Pearce-Smith, N. & Stansfield, J. 2021. *National or population level interventions addressing the social determinants of mental health – an umbrella review*. *BMC Public Health* 21(1), 2118. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-12145-1>
- Skinner, A., Perez-Bennetts, E., Iorfino, F., Varidel, M., Richards, M., Occhipinti, J. A., Song, Y. J. C., Rosenberg, S., Scott, E. M. & Hickie, I. B. 2025. *Reshaping youth mental health care for optimal system-level outcomes: A dynamic modelling analysis*. *PLOS Mental Health* 2(2), e0000232. <https://doi.org/10.1371/journal.pmen.0000232>
- Snyder, C. R. 2000. *The past and possible futures of hope*. *Journal of Social and Clinical Psychology* 19(1), 11–28. <https://doi.org/10.1521/jscp.2000.19.1.11>
- Statistikcentralen. 2024a. *Tulonjakotilasto*. Helsingfors: Statistikcentralen. Tillgänglig på <https://stat.fi/tilasto/tjt>. (Hämtad: 11.2.2026).
- Statistikcentralen. 2024b. *Rikos- ja pakkokeinotilasto 2024*. Helsingfors: Statistikcentralen. Tillgänglig på <https://stat.fi/fi/tilasto/rpk>. (Hämtad: 4.2.2026).
- Statistikcentralen. 2025a. *Koulutukseen hakeutuminen*. Helsingfors: Statistikcentralen. Tillgänglig på <https://stat.fi/tilasto/khak>. (Hämtad: 26.1.2026).
- Statistikcentralen. 2025b. *Työvoimatutkimus*. Helsingfors: Statistikcentralen. Tillgänglig på <https://stat.fi/tilasto/tyti>. (Hämtad: 23.1.2026).

- Statistikcentralen. 2026. *Väestö työmarkkina-aseman mukaan muuttujina*. Helsingfors: Statistikcentralen. Tillgänglig på <https://pxdata.stat.fi/PxWeb/sq/366a0c78-c804-44be-9fae-c2813dbb170f> (Hämtad 20.2.2026).
- Statsrådet. 2023a. *Ett starkt och engagerat Finland. Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering 20.6.2023*. Statsrådets publikationer 2023:59. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>. (Hämtad: 12.2.2026).
- Statsrådet. 2023b. *Sosiaalisten oikeuksien komitealta ratkaisu Suomen sosiaaliturvan tasosta*. Tiedote 2023:18. Helsingfors: Social- och hälsovårdsministeriet. Tillgänglig på <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/sosiaalisten-oikeuksien-komitealta-ratkaisu-suomen-sosiaaliturvan-tasosta>. (Hämtad: 11.2.2026).
- Statsrådet. 2025. *Kansalaispulssi – 63. kierros: Kansalaisten näkemyksiä 1.–6.10.2025*. Helsingfors: Statsrådets kansli. Tillgänglig på <https://valtioneuvosto.fi/documents/194055633/200124111/Kansalaispulssi%209.10.2025/29381489-c175-ff6c-2c36-828d6dc44c34/Kansalaispulssi%209.10.2025.pdf>. (Hämtad: 11.2.2026).
- Statens revisionsverk. 2024. *Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut hyvinvointialueilla: Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja yhteensovittaminen. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 15/2024*. Helsingfors: Statens revisionsverk. Tillgänglig på <http://urn.fi/urn:isbn:978-952-499-561-0>. (Hämtad: 18.2.2026).
- Sukarieh, M. & Tannock, S. 2011. *The positivity imperative: a critical look at the 'new' youth development movement*. *Journal of Youth Studies* 14(6), 675–691. <https://doi.org/10.1080/13676261.2011.571663>
- Sun, R. C. L. & Shek, D. T. L. 2012. *Beliefs in the Future as a Positive Youth Development Construct: A Conceptual Review*. *The Scientific World Journal* 2012. <https://doi.org/10.1100/2012/527038>
- THL. 2025a. *Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2025: Aiempaa useampi kokee terveytensä hyväksi ja moni voi keskustella usein asioistaan vanhempiensa kanssa*. Tilastoraportti 44/2025. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025091596210>. (Hämtad: 18.2.2026).
- THL. 2025b. *Lasten ja nuorten mielenterveysperusteinen tutkimus ja hoito 2023*. Tilastoraportti 11/2025. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025032521229>. (Hämtad: 19.2.2026).
- Threadgold, S. 2020. *Figures of youth: on the very object of Youth Studies*. *Journal of Youth Studies*, 23(6), 686–701. <https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1636014>
- Tokola, N., Rättilä, T., Honkatukia, P., Mubeen, F. & Mustalahti, I. 2019. *"Haluan tulla nähdyksi huiviltani": Nuorten musliminaisten kokemuksia kuulumisesta työelämässä*. *Nuorisotutkimus* 37(2), 21–35.

- Tolonen, T. & Aapola-Kari, S. 2021. *Nuorten toisen asteen koulutusvalinnat: pääomat, strategiat ja koulutuksellisen arvon muotoutuminen*. *Sociologia* 58(2), 103–118. Tillgänglig på <https://journal.fi/sociologia/article/view/124599> (Hämtad: 11.2.2026).
- Tähjä, M. 2025. *Tulevaisuususkon vaikutus nuorten yhteiskunnalliseen käyttäytymiseen sekä sen tukeminen nuorten kanssa työskentelevien toimesta*. Examensarbete (YAMK). Eboo: Laurea-ammattikorkeakoulu. Tillgänglig på <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2025120733339>. (Hämtad: 18.2.2026).
- Uschanov, T. 2016. *Hätä on tarpeen: Kulttuuripessimismin nousu 1965–2015*. Helsingfors: Teos.
- Utbildningsstyrelsen. 2025a. *Äidinkielen ja kirjallisuuden sekä matematiikan opetuksen lisää aikaa ensi syksystä alkaen – tueksi webinaareja ja materiaaleja*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen. Tillgänglig på <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2025/aidinkielen-ja-kirjallisuuden-seka-matematiikan-opetuksen-lisaa-aikaa-ensi-syksysta>. (Hämtad: 11.2.2026).
- Utbildningsstyrelsen. 2025b. *Opiskeluhoitopalvelut*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen. Tillgänglig på <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoito>. (Hämtad: 11.2.2026).
- Utvärderingsgruppen för grundskyddets tillräcklighet IV. 2023. *Perusturvan riittävyyden arviointiraportti 2019–2023*. Raportti 3/2023. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-037-8>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Vehkalahti, K. & Armila, P. 2022. *Uusiin suuntiin. Nuorten muuttoliike perusopetuksen ja toisen asteen opintojen välisessä nivelvaiheessa*. I Vehkalahti, K., Aapola-Kari, S. & Armila, P. (red.) *Sata nuorta. Sata polkua aikuisuuteen: Laadullinen seurantatutkimus Nuoret ajassa*. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 235; Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 175. Helsingfors: Ungdomsforskningsnätverket/ Ungdomsforskningsseuran sällskapet, 151–174. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021112456724>. (Hämtad: 19.2.2026).
- Vihma, A. 2021. *Nostalgia: Teoria ja käytäntö*. Helsingfors: Teos.
- Vorma, H., Rotko, T., Larivaara, M. & Kosloff, A. 2020. *Kansallinen mielenterveysstrategia vuosille 2020–2030*. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2020:6. Helsingfors: Social- och hälsovårdsministeriet. Tillgänglig på <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4139-7>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Värri, V.-M. 2018. *Kasvatus ekokriisin aikakaudella*. Tammerfors: Vastapaino.
- Wallis, H. & Loy, L. S. 2021. *What drives pro-environmental activism of young people? A survey study on the Fridays For Future movement*. *Journal of Environmental Psychology* 74, 101581. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2021.101581>
- Walsh, L. & Black, R. 2020. *Rethinking Youth Citizenship After the Age of Entitlement*. London: Bloomsbury Academic.

- Walther, A. & Stauber, B. 2025. Doing youth in time? A relational perspective on the temporal constructions of youth. *Time & Society* 34(3), 312–333. <https://doi.org/10.1177/0961463X241264333>
- White, J. 2024. *In the Long Run: The Future as a Political Idea*. London: Profile Books.
- WHO. 2025. *Improving Access to Mental Health Care for Children and Adolescents: Lessons from Finland*. Copenhagen: World Health Organization, Regional Office for Europe. Tillgänglig på <https://iris.who.int/handle/10665/382404>. (Hämtad: 18.2.2026).
- Wood, B. 2017. Youth studies, citizenship and transitions: towards a new research agenda. *Journal of Youth Studies* 20(9), 1176–1190. <https://doi.org/10.1080/13676261.2017.1316363>
- Woodman, D. 2011. A Generation's Approach to Youth Research. I Beadle, S., Holdsworth, R. & Wyn, J. (red.) *For We Are Young and...? Young People in a Time of Uncertainty*. Melbourne: Melbourne University Press, 29–48.
- Woodman, D. & Wyn, J. 2015. *Youth and Generation: Rethinking Change and Inequality in the Lives of Young People*. London: Sage.
- Wyn, J. 2020. Introduction. I Wyn, J., Cahill, H., Woodman, D., Cuervo, H., Leccardi, C. & Chesters, J. (red.) *Youth and the New Adulthood: Generations of Change*. Singapore: Springer, 1–12.
- Ågren, S. 2023. Shaping worker-citizenship: young vocational education graduates' labour market positionings within new adulthood. *Journal of Youth Studies* 27(6), 819–834. <https://doi.org/10.1080/13676261.2023.2174009>
- Ågren, S. 2024. Epistemological Dissonance of Worker-Citizenship: Young Vocational Students' and Graduates' Negotiations of Societal Belonging within the Changing Labour Market. Tampereen yliopiston väitöskirjat 933/2024. Doktorsavhandling. Tammerfors: Tampere universitetet. Tillgänglig på <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-3228-0>. (Hämtad: 14.2.2026).
- Ågren, S. & Kallio, J. 2023. Young adults' perceptions of citizenship outside and beyond labour market citizenship. I Honkatukia, P. & Rättälä, T. (red.) *Young People as Agents of Sustainable Society: Reclaiming the Future*. London: Routledge, 113–127. <https://doi.org/10.4324/9781003345114-8>

UNDERVISNINGS- OCH KULTURMINISTERIET

PB 29 00023 Statsrådet
Tfn 0295 16001 (växel)
okm.fi/sv

ISSN 1799-0351 PDF
ISBN 978-952-415-110-8 PDF